

MARTIN ŠKABRAHA

KNÍŽE

MORAVANŮ

KNÍŽE
MORAVANŮ

MARTIN ŠKABRAHA

PODĚKOVÁNÍ

Tento román by nevznikl bez dvou stipendijních pobytů – v Literárním domku Broumovského kláštera (listopad 2020) a na rezidenci Literárneho informačného centra Bratislava (červenec–srpen 2021). Za první pobyt děkuji Českému literárnímu centru, za druhý Visegrádskému literárnímu fondu a za oba pak i své manželce Maggie, která na sebe po dobu mé nepřítomnosti vzala veškeré rodičovské povinnosti.

KNIHA PRVNÍ: HOST SVATÉHO JIMRAMA

„Slyšeli jsme slovo krále. A budeme ho poslušni! Jsi volný, Mojmíre, synu Mojmírův,“ řekl biskup Baturich. Rozvinutou listinu s honosnou pečetí předal vedle stojícímu mnichovi a posunkem mu naznačil, aby psaní ukázal Mojmírovi. Když Mojmír po listině dychtivě sáhl, mnich ucukl a nelibě se na kněžice zadíval. Jeho pozdvižené obočí říkalo: královská pečeť si zaslouží náležitou úctu! Mojmír jen natáhl ruku a list si vzal. Zahleděl se do něj, ale navzdory tomu, že po letech výchovy v klášterní škole uměl trochu číst, text nevnímal. Křivky písmen se proměnily v rozechvělé větve olší; šumění listů splynulo se zurčením vody v konejšivé bezčasí a všechny pevné obrysy se rozpustily ve světlostinné mihotání zčerené hladiny. Dávno se mu tak netřásla ruka!

„Tento list patří mně, druhý byl odeslán do Pasova,“ pokračoval biskup. „Zítřka tě očekává král Ludvík, do jehož rukou složíš přísahu nejen bavorskému králi, ale jeho prostřednictvím odpřisáhneš věrnost a přátelství také jeho otci, císaři Svaté říše římské. Budu mít tu čest být svědkem této slavné události. Potom tě bude čekat loď. V Pasově vyřídíš ctihodnému biskupu Reginharovi, svému pastýři, mé bratrské pozdravy.“

Mojmír zvedl hlavu a zadíval se do Baturichovy masité tváře. A zatímco mu mnich jemným trhnutím vzal drahocenný list, vynořila se z Mojmírovy paměti tvář jiného biskupa. Na dvoře klášterního statku se tenkrát zjevil ještě nečekaněji než záplavy podzimního listí,

které snad toho dne chtělo popadat všechno najednou. A ještě překvapivější bylo, že biskup Reginhar chtěl osobně hovořit s Mojmírem. Ten nejdříve myslel, že se přeslechl a že návštěvníkem je zdejší, řezenský pastýř Baturich, který byl současně opatem svatojimramského kláštera, Mojmírova domova po většinu jeho let v Řezně. Hodnostáře, který vstoupil do jídelny, však nepoznával. Úzké, pevně sevřené rty a oči přivírané pod tíhou hustého tmavého obočí by přitom musely být Mojmírovi okamžitě povědomé, kdyby jejich nositele znal. Ne, tohoto muže viděl poprvé.

Co mu může chtít pasovský biskup? Napadlo ho jediné: Pasov je o dost blíže domovu než Řezno. Přijel snad z pověření jeho otce? Chystají se snad Moravané přijmout křest?

„Nech nás,“ řekl toho podzimního dne Reginhar správci Lipoldovi, když ochutnal víno a spokojeně zamručel. Pohár odložil na přistavený stolek. Pak pokynul Mojmírovi, aby se posadil do protějšího křesla. Seděli u krbu, ve kterém se nezableskla ani jiskra, táhla z něj jen vůně čerstvě naštípaného dřeva, s poklidem vyhlížejícího chladnější večery. Biskup se do krbu dlouze zadíval, jako by čekal, že plameny nějakým zázrakem samy od sebe vyšlehnou. Krb však zůstával studený.

„Mám... Přeješ si, abych zapálil oheň, otče biskupe?“ zeptal se váhavě Mojmír. Biskup zavrtěl hlavou, a tak kněz pokračoval: „Je to... nečekané. Slavný muž jako ty chce hovořit s malým člověkem jako já.“

Pasovský pastýř zvedl hlavu, povytáhl husté obočí a lehce se usmál. Zakřivení tenkých rtů v hladce oholené tváři a sotva postřehnutelný

záblesk očí Mojžíra zneklidnily. Zdálo se, že klerik se v duchu vysmívá jeho strojené zdvořilosti.

„Já a slavný?“ řekl Reginhar. „Svatý Bonifác, apoštol našeho lidu a zakladatel mého biskupství, to byl velký muž. Ale já? Čí jsem já apoštol, Mojžíre, syne Mojžířův? Řekni!“

Mojžířovi se nechtěně vydalo z hrdla zamručení. Rychle hledal slova: „Jistě... jsi apoštol všeho lidu, otče!“

„Tak? Kdybys byl upřímný a znalý věci, synu, věděl bys, že Reginhar jako apoštol selhává. Navzdory tomu, že svatý Bonifác se za svého nástupce jistě přimlouvá.“ Biskup se znovu zadíval do nepřítomných plamenů. „Ptá se na nebesích Hospodin Bonifáce: sedí snad pasovští raději doma u rozpáleného krbu, než aby se vydali na blátivé cesty věrozvěstů? Do země Slovanů neznalých Písma, do země Moravanů...“

Tohle jistě neřekl biskup jen proto, aby lamentoval sám nad sebou. Reginhar na Mojžíra úkosem pohlédl a nemohlo mu uniknout, že jeho společník zbystril.

„Jen že se slovo šíří, to je jediné, na čem záleží,“ vysoukal ze sebe kněžic.

„Chceš mne utěšit. Jsi laskav. Ale útěchou budiž nám pouze to, že sami můžeme ještě mnoho vykonat pro šíření slova božího. Ty i já.“ Biskup se zpříma zadíval Mojžířovi do očí. „Brzy můžeš být vládcem svého lidu, Mojžíre!“

„Brzy? Můj otec...“ Odmlčel se. Co mu chtěl biskup naznačit? Chtěl ho potěšit představou, že se vrátí na Moravu a usedne na knížecí stolec, a současně ho vylekat představou, že se něco zlého stalo jeho

otci? A především ho zahanbit tím, že pro lákavost té první představy by se snadno smířil s tou druhou, jak si vzápětí uvědomil? Mojmírovi se zdálo, že biskup nejen ví, co se slovanskému princovi právě honí hlavou, ale že to věděl ještě dřív, než vstoupil do místnosti.

„Vylekal jsem tě, synu, odpusť. Nemysli na nejhorší. Tvůj otec je naživu a pevně na trůně – alespoň pokud je nám zde známo. Ale říká se, že stárne a slábne.“

„To jsou pomluvy!“

„Tak? Budu tedy muset pokárat své zpravodajce, ať mi nenosí babské povídačky. Vypadám pak jako hlupák.“

„Nechtěl jsem...“

„Neomlouvej se. Pomyslel bych si to samé, co ty, kdyby... Kdybych neznal list, který dal tvůj otec sepsat a poslat císaři a v němž naléhavě prosí o navrácení svého prvorozeného. Píše se v něm, že tvůj otec věrně zachovává mír již mnoho let a že odvádí císařské pokladně tribut. A že to je snad důkazem toho, že Moravané jsou dobrými poddanými svého císaře.“ Nejspíš na zdůraznění svých posledních slov se Reginhar odmlčel. K Mojmírovu zklamání však nevytáhl žádnou listinu a nezačal předcítat slova, která jeho otec někomu nadiktoval. „Také se prý v tom listu píše, že Mojmír vládne svému lidu již mnoho let a je načase, aby se po jeho boku učil vládě i jeho syn, má-li být připraven, až přijde čas. A proto prosí Mojmír, vévoda Moravanů, Ludvíka, krále Franků a císaře Říše římské, aby mu navrátil syna, který byl vychován podle nejlepších zvyků a který jistě bude zachovávat poslušnost císaři neméně než jeho otec.“ Následovala další chvíle ticha. Mojmír čekal, zda bude mít nepřítomný list ještě

další pokračování. Nezdálo se. Kéž by jej mohl vidět! Opravdu v něm jeho otec, obávaný válečník a nejmocnější vladař nad Dunajem, tolikrát hovoří o poslušnosti císaři? To sotva!

„Nuže?“

„Pane?“

„Co si myslíš o tom listu, synu?“

„Já... Děkuji ti, otče biskupe. Jsem šťasten, že jsem mohl vyslechnout slova svého otce. Byť jen... zprostředkovaně.“

„Já sám jsem ten list nečetl, princi. Nebyl mi určen. Ale je prý sepsán s dobrou znalostí latiny a je náležité úrovně.“

„To jistě je, pane. Můj otec by jistě byl potěšen, kdyby slyšel tvoji chválu.“

„Ano. Škoda jen, že s tím listem nelze ve všem souhlasit.“

„Nerozumím ti.“

„Neřekl bych, že Moravané jsou pod vládou tvého otce tak oddanými služebníky císaře.“

A proč by měli být? pomyslel si Moravan. Nahlas ale řekl: „Nevedli jsme války proti Frankům, pane. Válčili jsme s Avary, kteří utlačovali náš lid, a snad ještě s jinými nepřáteli, ale nikdy jsme nepozvedli meč proti císaři! Naopak, můj děd bojoval po boku císaře Karla proti avarskému kaganovi!“

Biskup se shovívavě a zároveň přezíravě usmál: „Všem dětem na světě se vypráví hrdinské zkazky. Ale ty už nejsi chlapec! Tvůj lid, Mojmíre, nebojoval po boku Karla Velikého. Tví lidé počkali, až Karlova vojska zničí království Hunů, a pak se vrhli na to, co zbylo.“

Mojmír se prudce zvedl z křesla a z úst mu vyrazilo rozhořčené „To je lež!“ Vzápětí ztuhl a pocítil, jak se mu do tváře hrne krev. Současně si uvědomil, že na bavorského biskupa promluvil slovansky. Rozpačitý se znovu posadil.

Reginhar se nepohnul a na tváři se mu objevil další zálužný úsměv. „Těší mne, že jsi nezapomněl jazyk svého lidu. Ten by tě sotva přivítal s otevřenou náručí, kdybys mluvil cizí řečí. Ale nejsem tu od toho, abych ti radil v takových věcech. Jde o něco jiného. O tvého otce a jeho věrnost císaři. Ano, máš pravdu, nezvedl meč proti říši. Ostatně, kdyby jej zvedl, zle by se vedlo jemu i jeho lidu. Přesto musím – ač nerad! – říct, že jsme my, služebníci Krista, byli z tvého otce zklamáni. Taková naděje, když se zřekl pohanských souložnic a vzal si za ženu Theklu, bohabojnou dceru z křesťanského rodu! Taková naděje, když nechal vystavět chrám Panny Marie – prý je to vznešená stavba, která by byla ozdobou i zde, u nás. Jaká radost! A hle, od slavné svatby uplynulo dvacet let a vévoda Moravanů stále setrvává u starých bludů. A křesťanů je v jeho zemi jako na prstech jedné ruky! Tvoji matku, jak víš, mezitím Pán povolal k sobě. Jak asi opouštěla tento svět? Neptala se Pána, proč ji tak trýznil, proč ji nechal tolik let chřádnout uprostřed pohanské země?“

Nyní to byl Mojmír, kdo upřeně zíral do studeného krbu a marně hledal světlo a teplo plamenů. Byl si jistý, že biskup stále ještě nevyřkl to, kvůli čemu přijel. I když už bylo možné vytušit, kam jeho promluva míří.

„Je třeba vytrvat,“ pokračoval Reginhar. „Když se nedočkala Thekla, tak snad jiná bavorská princezna. Dejž Pán, ať je to nyní jiný

příběh než ten předchozí!“ Mojmir znovu zbystril, byť se snažil nedávat najevo, že hltá každé biskupovo slovo. Klerik se však odmlčel, zaklonil hlavu a zkoumavě se zadíval do trámového stropu. Tak snad teď, říkal si v duchu Mojmir. Teď už se snad dostane k tomu, kvůli čemu přijel!

„Řekl jsi to správně, synu. Jen že se Pravda šíří, to je jediné, na čem záleží. Musíme být rádi za každé místo, kde vyroste nový příbytek boží. Co na tom, že vinař zasadí révu na poli, které mu nepatří. Když – po laskavém upozornění – ponechá starost o révu tomu, komu vinice podle práva náleží, potom vše dopadne k potěše Pána. Protože veškerá setba i sklizeň jsou nakonec jeho. Není to tak?“

Mojmir cítil, že se Reginhar přiblížil k jádru své věci, přesto mu rozuměl stále méně. Zdvořile však biskupa ujistil: „Je to, jak říkáš, otče.“

„Ano, jediné, na čem záleží, je spása. Ovšem... je naší povinností, hledat ke spáse tu nejlepší cestu. A když vidíme lepší cestu než tu, kterou se chystá jít náš bližní, ukážeme mu ji.“

„Ano, otče. To je naše povinnost.“

„Přesně tak... Ten hrad či město, kde je nyní hrabětem tvůj bratr, jak že se jmenuje?“

Mojmir se zarazil. Bratr? Hrabětem? Vždyť mu nemohou být víc než tři roky! O čem to Reginhar mluví? Pocítil vztek. Když přijde konečně řeč na něco, čemu by měl rozumět lépe než pasovský biskup, je celý zmatený. A jak také jinak, když jej léta drží v Řezně a o rodné zemi téměř neuslyší!

„Odpusť, pane,“ řekl a cítil zahanbení i zlost. „Léta nemám zprávy z domova. Doneslo se mi jen to, že moje matka zemřela, můj otec se znovu oženil a že mám nyní malého bratra. Ale že by on...“

„Ach tak! Popletl jsem tě. Myslím tvého nevlastního bratra. Z nemanželského lože, Bůh odpusť. Říkají mu snad Privina...“

„Pribina!“ opravil ho Mojmir. Ale sotva se mu udělalo jasno, hned zase znejistěl. Pribina? Hrabětem? Moravané nemají hrabata. Snad správcem nějaké oblasti, županem? Ale Pribina?! Zrovna on?!

Zčistajasna ho před sebou uviděl: ten nasupený výraz, ten úsměšek a pokus o povýšený pohled, který mohl sotva zakrýt nejistotu. Nejistotu a ostražitost, s níž přicházel, aby se zapojil do jejich chlapeckého dovádění, když si s Vojenem hráli na velké bojovníky. Přicházel rychle, jako by se bál přistižení; zapojoval se spěšně, ale o to útočněji a nebezpečněji. Oba je vždycky přepal. Pár let rozdílu dělalo z chlapců nerovné soupeře.

Mojmir se viděl, jak za ním volá: „Počkej, až vyrostu, dostanu tě!“

Pribina se otočí a vítězoslavně odpovídá: „Vyrosteš jen o tolik, o kolik mezitím vyrostu já. Pořád budu větší!“ Odchází a Mojmir za ním zlostně máchne rukou, celou od krve vytékající z nosu, jako by chtěl odcházejícího soka zasáhnout aspoň těmi rudými kapkami, do nichž vmluvil svůj pomstychtivý příslib. Ale kapky ulétnou vzduchem jen pár stop a pak planě dopadnou do sněhu. Budou tam ležet na znamení toho, že nedosáhne dál. Že jeho vůle je zatím stejně krátká jako dosah dětské paže. Proč roste tak pomalu?!

„Pribina, říkáš?“ nedovolil biskup Mojmírovi ztratit se ve vzpomínkách. „Inu, ty jsi znalec. A to místo, kde on je hrabětem nebo kastelánem...?“

Mojmír pokrčil rameny.

„Soudím tedy, že tam byl dosazen nedávno. Je to při hranicích Východní marky. Morava tam prý ústí do Dunaje.“

„Tak to musí být Děvín.“

„Výborně. Tak ten tedy podle všeho svěřil tvůj otec svému levobočkovi. Tomu Pribinovi, jak říkáš.“

„Ach tak. To mne těší. Děkuji ti za zprávy, otče biskupe.“

„Maličkost, synu. Když dovolíš, skutečné zprávy se ti teprve chystám povědět.“

„Pak prosím neotálej!“

„Ovšem nejdříve musím vzpomenout ten nešťastný loňský rok, kdy nás nebeský otec potrestal za naši lehkovážnost. Jak jistě víš, Bulhaři plenili. Pán dovolil, aby způsobili mnoho škod a mnoho utrpení.“

„Slyšel jsem. Ale císařské vojsko už přece sjednalo nápravu.“

„Ano ano, chvála Kristu! Ale přesto jsem musel vzpomenout ty nešťastné události, neboť se jistě nestaly bez příčiny. A nesmíme přejít poučení, které je v nich obsaženo. Nedobře, ledabyly byly spravovány naše východní končiny, jestliže nepřítel mohl tak snadno vkročit na křesťanskou půdu! Je třeba spravovat marku lépe. A proto jsem začal o Dovínu a Privinovi. Před oním odplatným tažením proti Bulharům bylo třeba utvrdit stará spojenectví. Mnohým už se totiž přihodilo, že táhli proti nepříteli a mezitím jim vpadl do boku jiný, koho

lehkovážně měli za dobrého souseda. Lidská srdce jsou nestálá a není dobré pokoušet štěstěnu.“

„Jistě, otče.“

„Proto byl k tvému otci vyslán nás nejsvětější pastýř Adalram, arcibiskup vši bavorské církve a muž, který vládne také jazykem tvého lidu. Jak požehnaný člověk!“ zvolal náhle Reginhar – a snad právě to nečekané zvýšení hlasu vyvolalo v Mojzírovi podezření, že na tom obdivu není nic upřímného.

„Nad jiné požehnaný!“

„Jak říkáš. A protože Kristus tolik miluje našeho arcibiskupa, byla jeho cesta úspěšná. Utvrdil se v mírumilovném smýšlení tvého otce a na znamení přátelství dojednal sňatek mezi mladou vdovou ze vznešeného rodu a synem tvého otce. Je sice otázka, zda si obě strany opravdu rozuměly a zda ten syn, kterého později tvůj otec přivedl, totiž onen levoboček, je opravdu ten, kterého měl na mysli náš nejsvětější arcibiskup. Možná otec Adalram neovládá váš jazyk zase tak bezchybně, jak si myslí... Ale to mi nepřísluší soudit! Tvůj otec jednal tak čestně, jak se dalo očekávat. Nechal toho Privinu pokřtít v kostele, který dříve sloužil tvé matce – je tam kněz, slyšel jsem, který pochází přímo z tvého lidu...“

„Asi myslíš Árona, syna knížete Mnislava...“

„Snad. Jméno je to tedy rozhodně svaté a nepochybuji, že i křest byl takový!“

„Jiný ani být nemůže.“

„Nuže Privina byl pokřtěn, takže si mohl vzít křesťanskou ženu. Je to jen pár týdnů, co je náš nejsvětější arcibiskup oddal. A při té příležitosti byl i založen kostel na tom místě...“

„Děvíně.“

„Tak. Teprve se bude stavět, ale místo je prý již vybráno a požehnáno a otec arcibiskup přislíbil poslat stavebníky...“

„Samé radostné zprávy!“

„Tak. Jen když se slovo Boží šíří. Co na tom, že bylo zaseto na cizí vinici. Sklidí-li ten, komu ta vinice opravdu náleží, nebude důvodu k rozkolům.“

„Jistě,“ přikývl Mojmir, ale zároveň se mu na rty drala otázka. Reginhar to poznal a hned pokračoval.

„Totiž, abys rozuměl, synu...“ Na chvíli zaváhal. Snad jej trochu vylekal vlastní hlas, který náhle zněl daleko méně strojeně, méně kazatelsky, téměř důvěrně. Nicméně, pokračoval stejným tónem a k Mojmirovi se – poprvé za celou dobu – naklonil. „Je škoda, že tvůj otec nevěnuje takovým věcem pozornost, jinak se to nemuselo stát. Jde o to, že země na sever od Panonie – za Dunajem, rozumíš – jsou mým misijním územím. Mým! Chci říct pasovským. Rozhodně nespádají pod Solnohrad! Nekladu to arcibiskupovi za vinu, chraň Bůh! On byl pověřen vyjednávat jménem krále a konal dle jeho pokynů. A opomenul-li zavčasu předat celou záležitost mně, pak jistě jen z horlivosti a z touhy co nejlépe sloužit království a svaté říši. Ostatně, je to arcibiskup a já jen biskup. Ano, Solnohrad byl povýšen, ne Pasov... Ale až budou země za Dunajem pokřtěny – a to je mým a zase mým úkolem! – tedy až budou pokřtěny, nebude stačit jedno

arcibiskupství na správu tak velkého území! Pak bude třeba i Pasov povýšit! A potom ty budeš mít za přítele samotného arcibiskupa a společně... Ale držme se přítomnosti. Víš, co vyčítám tvému otci? Kdyby po vzoru své ženy, tvé matky – dej jí Pán nebe – kdyby po jejím vzoru otevřel své srdce Kristu, jak ostatně slíbil, jinak by se mu nedostalo té výjimky a nemohl by si vzít křesťanku... Nebo kdyby mi kdysi naslouchal, mohl jsem nyní mít na Moravě svého arcikněze. Svého zástupce, rozumíš. A pak by nemuselo dojít k tomuto... nedopatření. Kdyby se tvůj otec lépe staral o náležitou správu těchto věcí, pak by mohl říci svému hraběti Privinovi: Potřebuješ stavět kostel? Nač posílat až do Solnohradu? Pohleď, toto je pasovský archipresbyter a s ním můžeš jednat o všech věcech víry a církve svatě! Pokřtít syna, vystavět chrám – ve všem se můžeš spolehnout na naše přátele z Pasova!“

Biskup se v křesle narovnal, zhluboka vydechl a sáhl po poháru vína. Vypil jej dlouhými, lačnými doušky. A Mojmír konečně začínal chápat. Konečně porozuměl tomu příměru o vinaři, který zasadil na cizím poli. Jde o desátky! O co jiného by mohlo jít? A nejspíš také o kroniky. Za těch několik let pochopil, že pro kroniky mají Frankové – nebo alespoň jejich kněží a mniši – mimořádnou vášeň. Jak to jen Reginhar říkal? Že coby apoštol selhává? No jistě, apoštol. Apoštol Slovanů, to mají letopisci připsat k tvému jménu, Reginhare biskupe? Dnes biskup, jednou snad arcibiskup. Vznesený titul a slavné přízvisko jistě vynesou pár andělských přímlov navíc.

Do očí i hlasu se nyní Reginharovi vrátila povýšená vážnost jeho úřadu. „Ten list, o kterém jsem mluvil, co poslal tvůj otec... Ten

zapadne bez povšimnutí. Pokud nebude mít vlivného přímluvce! Takového, na jakého se právě díváš. Na jaře můžeš vyrazit domů jako svobodný muž, princi. Ale na oplátku chci tvoje slovo, že mi vyjdeš vstříc.“

Biskup se odmlčel a znovu sáhl po poháru – a když si uvědomil, že je prázdný, nastavil jej, aby mu Mojmír mohl dolít. Kněžic nataženou ruku s pohárem vůbec nezaznamenal, dokud si biskup významně neodkašlal. Teprve pak spěšně sáhl po džbánu a prázdný pohár naplnil.

Poté, co se napil, pasovský pastýř pokračoval: „Prý je ti šestnáct let, princi, brzy sedmnáct... Nuže, budeme spolu mluvit jako dva dospělí muži. Nebo rovnou jako dva muži, z nichž jeden je pověřen vládou nad jinými a na toho druhého brzy čeká podobný úděl. Dva mocní muži, Mojmíre, si mohou být navzájem prospěšní. Nabízím ti, že zařídím, abys byl propuštěn a mohl se vrátit ke svým. Tak jako tak tě tu nikdo nehodlá držet věčně. Kdyby tvůj otec zemřel, císař by neváhal poslat tě ujmout se trůnu – a ještě by ti vojsko přidělil, kdyby bylo třeba! Ale proč čekat? Prázdný trůn a nepřítomnost následníka, to by nebylo dobré pro pokoj a mír. Vždy se najde jiný člen rodu nebo dokonce jiný rod... Bude dobré, když se vrátíš co nejdříve, a až tvému otci dojdou síly, nepřipustíš žádné pochyby!“

Tady se biskup odmlčel a Mojmír měl v hlavě jedině: tohle pořad není všechno – co bude chtít host z Pasova na oplátku? Jistě nemá na srdci jen dobro Mojmírovců.

„Řekněme tedy, že zařídím tvé propuštění,“ pokračoval biskup. „A pak se bude dít toto: Složíš přísahu králi – bez toho bys stejně odejít nemohl. Potom vyrazíš domů cestou přes Pasov – jel bys po ní tak

jako tak. Zastavíš se na mém dvoře. Odpřísáhneš, že bereš ve svoji ochranu muže, kterého ti určím jako tvého osobního kněze a především budoucího moravského archipresbytera, tedy mého zástupce v tvé zemi. Všechny kostely, které Moravané mají, i kostely, které v tvé zemi teprve vyrostou – nebo kdekoliv jinde, kam se rozšíří moc tvého rodu – budou spadat pod správu mého zástupce. A s ním, pochopitelně, všechny věci víry. A tomu muži, kterého ti určím, poskytněš nejen ochranu, ale všechno, co je třeba k apoštolské práci. A až přijde den, kdy se ke Kristu obrátí všechen tvůj lid – a věř mi, ten den přijde; zjistíš totiž záhy, že nejlepší způsob, jak může křesťan vládnout pohanům, je udělat z nich křesťany – tak tedy až přijde tento den, bude to pasovský biskup, žádný jiný, kdo pokřtí Moravany. Taková bude naše dohoda.“

Ano, tohle znělo zhruba tak, jak by to sám Mojmír předložil, kdyby byl pasovským biskupem a soupeřil se solnohradským stolcem o území a vliv. Dva mocní muži spolu uzavírají dohodu. Těžko říct, jestli si v té dohodě mohou být rovni, je-li jeden z nich zajatcem – byť se k němu Lipold, správce klášterního statku, kde nyní pobýval, choval spíše jako k hostu, někdy téměř jako k vlastnímu synovi. Celkem vzato, nechce toho Reginhar zase tak moc.

„Jak už jsem řekl,“ pokračoval biskup, „dva muži, kterým náš Pán svěřil vládu nad jinými, si mohou být vzájemně prospěšní. Přijmi můj návrh a budeš se vracet k Moravanům jako muž s mocným spojencem. A protože v tomto světě tak často vládne hmota nad duchem, že ani muž církve před tím nemůže zavřít oči, slibuji, že zajistím, abys nejel s prázdnou. Pojedeš v čele družiny oddaných

bojovníků a budeš oplývat dary pro své příznivce. Pasovský biskup ví, jak stát za svým přítelem!“

Jedno se popřít nedalo. Reginhar nabízel Mojžírovi ne snad bezbřehou svobodu – moravský knězic dávno pochopil, že Frankové nabízí jen různé podoby vazalství –, ale přesto něco nesmírně cenného: konec trpného čekání. Jakkoliv to je pasovský biskup, komu jeho pozice dovolila narýsovat podmínky dohody, je to Mojžír, kdo svým rozhodnutím může dát věci do pohybu a pokusit se vtisknout jim směr. A co v té chvíli zahlédl, byla Morava ne již jako země, která na něj čeká ve své netknutosti a bezčasí říčních zátočin, ne již země, která svým objetím smaže všechny ty roky opuštěnosti a cizoty a všechno vrátí tam, kde to bylo. Ne! Nyní ji zahlédl jako zemi, do které vstoupí, aby ji podřídil své vůli; jako zemi, kterou změní k obrazu svému, jakkoli mlhavý ten obraz zatím byl. V celém těle pocítil zachvění, ba rozkoš i v pouhém příslibu tak silnou, že se vylekaně podíval na Reginhara jako přistižený v tom nejhříšnějším konání.

Reginhar mu oplatil tázavým pohledem. Pak poněkud chlácholivě dodal: „Nemusíš odpovídat hned. Velká rozhodnutí není dobré uspěchat. Zdržím se do zítřka v klášteře, který dobře znáš. Můžeš mne tam vyhledat a říct mi, jak jsi se rozhodl. Bude tam dostatek důvěryhodných svědků, aby vyslechli tvůj slib.“

Biskup se postavil a Mojžír se rychle zvedl s ním. Pastýř nastavil ruku, nechal si políbit prsten a rázným krokem, který by se hodil spíš k světské než církevní vrchnosti, zamířil ke dveřím. Před nimi náhle zastavil, otočil se ještě k Mojžírovi a řekl: „Mysli na svou zemi, princí. Můj řezenský bratr Baturich se též jistě dívá k severu. Do Čech.

Přijmou-li jejich vévodové křest, budou mít v Říši mocné zastání. A jako křesťanští vládci budou mít povinnost šířit víru tam, kde dosud strádá. Jistě si nepřeješ, aby místo ve vlastní zemi a z rukou vlastního kněze byli Moravané pokřtěni v českých vodách. Nepřísluší přece velkému, aby se klaněl malému, má to být naopak. Není-liž pravda, Mojmiré, synu Mojmirův?“

Reginharův samolibý výraz zůstával moravskému kněžici před očima ještě dlouho poté, co biskup vyšel z jídelny Lipoldova domu. Také nyní, když k němu v té samé místnosti, avšak o půl roku později promlouval jiný biskup, se vzpomínka vytrácela jen pomalu a neochotně.

„Bud' připraven, ať se zítra neopozdíš,“ říkal právě Baturich. „Bylo by jistě mrzuté čekat celé ty roky a pak zmeškat loď.“

„Jsem tak šťastný, otče. Ne že bych zde za ta léta strádal, chraň Bůh. Nemohlo se mi dostat přívětivějšího zacházení, ale...“

„... ale nyní se vracíš domů a znovu uvidíš svou zemi a svoji rodinu. Každého by to naplnilo radostí. Není třeba se za to omlouvat, synu.“

„Jsi laskav, nejsvětější pane. Nenacházím slova!“

„Není třeba slov. Skutků je třeba,“ řekl biskup a významně pozvedl obočí. „Kristus ti ukáže cestu,“ ujistil ještě Mojmíra a pomalu zvedl své zavalité tělo z křesla, které mu bylo poněkud těsné. Správce Lipold přispěchal na pomoc: „Doufal jsem, že se ještě zdržíš, svatý otče.“

„Děkuji, synu, ale statkem jsi mne již provedl a viděl jsem dost.“

„Odpusť to bláto na tvém rouchu, otče. Kdybychom jen tušili, že...“

„Když je obleva, tak je i bláto. A jako se nezlobíme na Všemohoucího, tím méně se můžeme zlobit na tebe, Lipolde. Statek je dobře veden. Bratří jsou s tebou spokojeni, to je jediné, co mne zajímá. Pán dobře vedl moji ruku, když jsem tě jmenoval.“

„Jsi laskav, pane. Není pro mne větší odměny než spokojenost tvá i bratrů od Svatého Jimrama.“

„Největší odměny se můžeš dočkat jen na nebesích, synu. Ne od nehodného služebníka, jako jsem já.“ Po těchto slovech nastavil biskup ruku s honosným prstenem, aby dal najevo, že se nehodlá dále zdržovat. Lipold a po něm Mojmir prsten v úklonu políbili, načež se duchovní odebral kolébavým krokem ke dveřím z jídelny, doprovázen svým mnišským pomocníkem a Lipoldem.

Mojmir osaměl a zadíval se do ohně, který v krbu narychlo rozdělali, aby si biskup mohl usušit zmáčené střevíce. Čekal na tento okamžik tak dlouho. A těch několik měsíců od slova, které dal Reginharovi, po dnešní Baturichovu návštěvu bylo delších než všechny roky předtím. A přesto nepociťoval úlevu. Naopak. Radost z konce jeho zajetí jako by se odbyla už ve chvíli, kdy přijal Reginharovu nabídku a dostal příslib brzkého propuštění. Pocítil tenkrát štěstí, které se však během několika dnů ukázalo být podobné vodě rychle se vsakující do příliš vyprahlé půdy, takže po ní brzy není památky. Rozplynulo se v nehybné čekání, ve zbytečnost dní dělicích jej od svobody. A nyní, když se čas konečně naplnil, už z té radosti zahlédl jen odlesk. Všechno překryly nové obavy, po celou dobu klíčící pod povrchem. Přísahy věrnosti, Pasov – a především: cesta na Moravu. Desetiletý chlapec, kterého bez varování nechali na

biskupském dvoře, už se nevrátí; odtekl s každou vyroněnou slzou zoufalství a vzteku. Přejde jiný Mojmír, nejen o sedm let starší, ale proměněný od kořene. Poznají jej v zemi milovaných dubů a olší?

Za zády uslyšel zvuk otevíraných dveří. Otočil se. Do místnosti vcházel správce Lipold. Ve tváři, která s neobyčejnou lehkostí vždy vyzařovala povzbuzení a vyvolávala v druhých důvěru, měl úsměv – ještě širší než obvykle.

„Tak,“ řekl, když došel ke krbu a s rukama složenýma za zády se zadíval na Mojmíra. Chvilí mlčky pokyvoval hlavou a prohlížel si svého chráněnce pohledem, na který Mojmír nebyl zvyklý. Zdálo se mu to, nebo správce opravdu za radostným výrazem skrýval dojetí? „Tak. Tohle je ten den,“ řekl Lipold tónem, který byl slavnostní a žertovný zároveň. Jako by se za vážnost, která ho naplňovala, trochu styděl a snažil se ji současně zlehčovat. „Tohle je ten den. Můj vzácný host se nás chystá opustit.“ Pokýval hlavou a na chvíli se odmlčel. Široký úsměv se z jeho tváře téměř vytratil a Lipold se zadíval na neurčitý bod v prostoru. „Když tě sem přivedli a svěřili mi tě do péče, ptal jsem se sám sebe: je to muž, nebo ještě chlapec? Nebyl jsem si jistý. A nevím, jestli jsi to věděl ty, v té době.“ Oba se zasmáli. Od jiného člověka by jej taková slova mohla urazit, od Lipolda je však Mojmír přijal. „Nyní už ti nezbyvá nic jiného než být muž,“ pokračoval správce a současně natáhl k Mojmírovi ruku, kterou dosud držel za zády. Byl v ní kožený opasek a na něm zavěšená dýka v pochvě zdobené mosazným kováním.

„Svobodný a dospělý muž by neměl chodit neozbrojený,“ řekl Lipold a pohybem ruky vyzval Mojmíra, aby si dárek vzal. „Tebe sice

čekají vladařské povinnosti, takže bys měl dostat spíš meč než obyčejnou dýku. Ale meč jistě dostaneš od svého otce, až budeš zpátky ve vašem městě. A navíc – abych ti mohl koupit meč, to bych musel tu díru v ohradě udělat tak velkou, že by si toho všimli i bratři od Svatého Jimrama.“ Znovu se oba zasmáli. Mojmír vzal z Lipoldovy ruky opasek, lačně vytáhl dýku z pochvy a zadíval se do její lesklé čepele, zářící novotou.

„Ona i taková dýka znamená pořádnou díru!“ odvětil Mojmír. A pak o poznání vážněji dodal: „Jsi velkorysý, ani nejsem tvůj příbuzný, nic jsem pro tebe neudělal. Kéž bych ti také mohl dát dar!“

„To není třeba. Plnil jsem jen svoji povinnost, když mi tě svěřili.“

„Kdepak! Dělal jsi daleko víc. Svěřili mě ti jako zajatce. Ale tím jsem pro tebe nikdy nebyl.“

„Byl jsi mým hostem! Pro čestného muže není větší odměny než mít příležitost prokázat své pohostinství.“

„V klášteře mi také občas říkali, že jsem jejich hostem. Ale nebyla to pravda. U tebe ano. Až budu doma, nechám ti něco poslat z otcova pokladu!“

„Přijmu to jen jako dar od přítele, ne jako odměnu za své služby. Nicméně, byl bych rád, kdybys mi dnes večer prokázal takovou laskavost.“

„Cokoliv, co bude v mých silách!“

„Neměj obavy, znám tvé síly,“ přinutil jej Lipold znovu ke společnému smíchu. Potom dodal věcnějším tónem: „Byl bych rád, kdybys mne doprovodil do města. Chci ti ještě... něco ukázat, než odjedeš.“

„Nic víc? To je maličkost!“

„Ano, věřím, že... že to nebude nic, co by bylo nad tvé síly,“ řekl správce s poněkud záhadným úsměvem a povzbudivě položil Mojzírovi ruku na rameno. „Tak tedy po večeři u koňské stáje. A tohle“ – ukázal na darovanou zbraň – „si vem s sebou.“

Mojmír pocítil nával vzrušení smíšeného s nejistotou. „Budu potřebovat dýku?“

Lipold se znovu záhadně usmál: „Hlavně je třeba umět ji nosit! Když to půjde dobře, naučíš se dnes večer, jak správně dýku vytáhnout a zasunout. Ale teď mne prosím omluv, mám ještě nějakou práci na té boží vinici.“

Mojmír znovu osaměl. Palcem ještě zkusil obě ostří zbraně, nechal si po těle přeběhnout slastné vzrušení, které v něm dotek nabroušené čepele vzbuzoval, a zasunul ji zpátky do pochvy. Zdálo se mu, že to dělá dobře, ale kdoví... Potěžkal celou soupravu v ruce a pak si jí opásal jednoduchý lněný kabátec, který měl na sobě. Upravil se, napřímil a položil levou ruku na jílec dýky. Mohl Lipold vědět, jaké vzpomínky v Mojzírovi dárek vyvolá? Mohl tušit, kdy naposledy se moravskému kněžici houpala u boku zbraň a jak o ni přišel? Kde je dnes konec tomu chlapeckému noži, dětsky krátké, ale dospěle ostré čepeli? Čeká na něj doma na Moravě?

* * * * *

Ten nůž patřil chlapci, který už není. Přestal existovat hned toho prvního dne na klášterním dvoře. Přestal existovat ve stejné chvíli, kdy

mu otec odepnul z opasku nůž v honosné pochvě, který mu před třemi lety sám daroval k sedmým narozeninám, a zasunul si ho za svůj opasek zdobený bronzovými kováními. Mojmír nechápal, proč to jeho otec dělá, a ještě méně chápal to, co následovalo. Na rameně ucítil těžkou ruku nejmocnějšího muže nad Dunajem. Věděl, že pod ní nesmí klesnout, jinak se otec rozzlobí. Zpevnil tělo. Ruka však byla těžší než jindy a současně se chvěla. Chlapec lehce zavrával – snad si toho nikdo nevšiml! Otcova široká tvář, lemovaná tmavě hnědými vlasy staženými knížecí čelenkou, znehybněla. Knížecí oči, kvůli kterým si byli tak podobní, se na syna zadívaly jinak, než byl zvyklý – ty velké široké oči, kterým pro jejich pokleslé vnější koutky někdy mojmírovští družiníci žertem říkali „psi“: „Jak se na tebe zadívá těma psíma očima, uděláš, co řekne!“ smávali se, protože moc dobře věděli, co by následovalo, kdyby neudělali, co měli naříděno; to, co by na ně z oněch očí sršelo, by rozhodně nebyl smutek, ten v nich nikdy nebýval.

Až do dnešního dne.

Široká ústa, známá mohutností smíchu i hněvu, se pohnula; nevyšel z nich však žádný zvuk. Otec natočil hlavu přes rameno, směrem ke své družině, v sedlech vyčkávající u brány kláštera. A jako by ho jejich přítomnost donutila jednat, otočil hlavu zpět k svému dědici a promluvil: „My teď pojedeme dál, synu. Ty zůstaneš tady, na tomto dvorci, jako císařův host. Budeš se učit, abys jednou mohl být mým nástupcem. Až budeš znát všechno potřebné, vrátíš se domů.“

Dřív, než mohl chlapec pochopit plný význam slov, která mu doznívala v uších, otec se otočil a rychlým krokem odcházel, téměř

utíkal. Závan rozvlněného knížecího pláště přeběhl Mojmírovi přes tvář a pohnul nepoddajnými vlasy padajícími do čela. Natáhl ruku a rozběhl se, jako by se chtěl toho pláště chytit. Modré sukno prošívané zlatavou nití mu však zmizelo z očí, jak se k němu otec znovu otočil čelem. Chlapec za sebou uslyšel vylekané výkřiky podivných cizích mužů, s kterými měl z nepochopitelných důvodů zůstat. Kníže Moravanů na něj mířil taseným mečem, jehož špička se nyní dotýkala dětské tváře. „Ani krok! Zůstaneš tady, budeš poslouchat tyto muže a budeš to dělat tak dlouho, dokud bude třeba! Nařizuju ti to! Jako tvůj otec a ještě víc jako tvůj kníže! Dal jsem za tebe své slovo – a pokud ho porušíš, nebudu tě znát!“

Znovu se otočil, udělal pár kroků, během kterých si zasunul meč zpátky do pochvy, a pak, jako by to všechno byl jeden a ten samý pohyb, se bez zastavení vyšvihl do sedla. Jednou rukou vzal za uzdu drobnou klisnu, jejíž dětské sedlo osiřelo, a aniž se ohlédl, pobídl svého koně do cvalu; klisna se neochotně rozběhla s ním. Dusot kopyt ještě neztichl, když poslední muž z knížecí družiny zmizel v bráně. Dubová vrata se s těžkým bouchnutím zavřela a ten zvuk dozníval v Mojmírově mysli ještě měsíce.

Zavřený. Nepochopitelně, bez varování a téměř bez naděje. Zavřený v klášterních zdech, v cizím světě cizích lidí a cizího boha. Zamčený sám v sobě, v mlčenlivém, odmítavém a přehlíživém vzdoru člověka, jehož jedinou mocí je moc zabouchnout bránu vlastního nitra. Usínal vyčerpaný zuřivou pasivitou a probouzel se s nadějí, že uplynulé dny byly jedním velkým zlým snem. Ta naděje ovšem skomírala dřív, než se rozhlédl kolem. Pach kláštera a

biskupského dvora, byť ho nedokázal popsat slovy, mu s prvním ranním nadechnutím neomylně hlásil, že jeho noční můra je skutečností – nebo že tu skutečnost nahradila.

Když časem uvykl, že ranní světlo přináší jen zklamání, stala se mu největším přítelem naopak temnota noci – v ní alespoň zmizely cizí tváře a veškeré obrysy cizího světa. Jediné, co s nemilosrdnou pravidelností z hlubin noci vystupovalo, byla táhlá odkřikávání mnichů, vzývajících svého boha v útrokách klášterní klauzury, kam měl zapovězen přístup, a kam by jej to beztak lákalo asi tolik jako do záhrobí. Protože mu hned první den násilím servali z krku váček s amuletem, cítil se bezbranný vůči kouzlům – a v tom mučivém nočním kvílení jich jistě mohl být celý roj, vždyť i pouhé zašeptání může obsahovat zkázonosnou kletbu. Co když tu všude takové kletby poletují vzduchem a on je polyká s každým nadechnutím? Co když jej kouzla mnichů promění ve stejnou polomrtvou bytost, jakou jsou oni sami? A tak si vždy, když se ozvaly první slabiky modliteb či první tóny zpěvů, přitiskl dlaně k uším a do hukotu, kterým takto překryl všechny zvuky zvnějšku, šeptem volal vzdálené předky.

Potom objevil svou jizvu. Ne že by si jí dříve nebyl vědom – naopak, býval na ni hrdý jako na první odznak válečníka. Teď ji však objevil znovu. Stala se mu náhradním amuletem, jakousi branou, kudy se v duchu vracel do rodné země. Když nemohl nebo – v obavách z čarovných nočních zpěvů – nechtěl usnout, hladil si tu silnou vypouklou čáru táhnoucí se téměř po celém jeho pravém předloktí. V nose jej znovu zašimral pach krve, která z rány kdysi vytékala, na jazyku znovu pocítil její chuť – „Kdo jim dal skutečné

nože?! Ztraceně kdo jim půjčil ty nože?“ slyšel křičet vojvodu Bořivoje. A nyní jako by ta krev, pulsující pod povrchem jizvy, měla být protijedem, chránícím moravského chlapce před otráveným ovzduším řezenského nedomova. Jako by opustil své tělo, ponechal je na tvrdém lůžku k oklamání stráží, a jeho duch jako by se mezitím skrze onu jizvu přenesl zpět na Kruty, hlavní hrad Moravanů: „Odpusť kníže, je to má vina!“ „Dobře mu tak, vojvodo, nic si nevyčítej. Je to knížecí syn a čím dřív okusí čepel, tím lépe. Bude to potřebovat!“ prohlásil jeho otec a s mávnutím ruky nad tou malichernou příhodou odchází zpátky do paláce... A tak nyní Mojmír hladil, ba škrábal dávno zacelenou ránu, až jej pálila a svou horkostí odrážela všechna kouzla, která jej měla učinit tím, co z něj chtěli mít mniši – „Někteří na sebe v noci pod pokrývkou sahají! Sahat na sebe je zakázáno! Kdo se sebe dotýká, aby si přivodil rozkoš, ten shoří v pekle!“ utkvěla mu slova jednoho z nich; slova, kterým původně nerozuměl, a teprve nyní pro něj získala význam.

S rukou přitisknutou k jizvě, do níž jako by ukryl své skutečné já, pak vyčerpán tichým, nehybným zápasem konečně usínal. Milosrdný spánek jej pak často posadil do sedla a nechal jej cválat podél říční nivy, kde mezi stromovím lužního lesa tu a tam probleskovala hladina líně se kroutící Moravy. Pobízel koně, nedočkavě vyhlížeje místo, kde měla cesta sejít dolů do nivy a pak pokračovat kolem říčky, jež tu spolu s bočními rameny Moravy vytvářela vodní spleť chránící hrad Moravanů. Již brzy musí to místo přijít. Proč je nevidí? Přejel snad? Nebo ještě není tak blízko? Znovu a znovu pobízel klisnu, už nemohlo chybět mnoho – a pak najednou začal den temnější než noc.

Nedostatek spánku ještě zesiloval jeho netečnost a uzavřenost do věčného mlčení – až se zdálo, že ve snaze uniknout zákeřným kouzlům řezenských řeholníků působil ještě odtrženěji od tohoto světa než oni. Plnil otcův příkaz pouze do té míry, že bez odporu šel tam, kam mu řekli, posadil se tam, kde mu ukázali, a po počátečním hladovění, které dlouho nevydržel, dokonce jedl všechno, co mu dali – nechtěl více oslabovat již tak slabé tělo. Neodpovídal však na jakýkoliv dotaz nebo výzvu k promluvě, ať už při vyučování nebo kdekoliv jinde. Nereagoval ani na ostatní žáky školy, jakkoliv jej provokovali slovy i nejrůznějšími ústrky, někdy dokonce ranami, čemuž ale některý z mnichů učinil vždycky přítrž dřív, než se Mojmír přestal ovládat – a že k tomu nejednou bylo blízko!

Vděčně proto vítal to, co mniši považovali za ponižující trest – že totiž nesměl bydlet s ostatními žáky zdejší školy pro syny z dobrých bavorských rodů. Jako pohanovi mu příslušelo místo „na samotce“, v nízké kůlně přistavěné k nároží dlouhého srubu, v němž bydleli ostatní chlapci. Nároží bývalo v zimě vyhřáté, protože z vnitřní strany v něm byl zjevně umístěný krb, a když přišly první mrazy, Mojmír byl rád, že kromě občasného bouchání a posměšků jeho spolužáků pronikalo škvírami ve stěně i milosrdné, velkorysé teplo, neznalé rozdílu mezi pohany a křesťany. Ovšem i mniši na ten rozdíl, jindy prý propastný, někdy zapomínali. Není-li pohan dost dobrý na to, aby s ostatními sdílel dům nebo jídelní stůl, jak to, že je mnichům dost dobrý na to, aby spolu s ostatními seděl v klášterní škole a naslouchal – nebo spíš se snažil nenaslouchat – stejným rádoby moudrům jako křesťané? Přál si toto jeho otec? Proč?!

Jak přibývaly dny a týdny, opouštěla jej naděje, že tohle všechno rychle skončí. Zároveň se však začal cítit silnější než na počátku. Cítil, že odolává. Že černá kouzla do něj nepronikla. Dokáže se jim bránit. A dokáže-li se bránit, snad by dokázal i vyrazit do protiútku! Začal se připravovat. Tiše, nenápadně, stále jako by uzamčený sám do sebe, ale ne už jen trpně vyčkávající, až se klášterním dvorem znovu rozezní hlas jeho otce: „Jak dlouho budem čekat, než se uráčíš zvednout zadek! Až zítra vyjde slunce, chci mít Děvín na dohled!“ Ne, nemůže jen čekat, až se mu otevře cesta zpět na Moravu; musí kus svého světa přinést sem – a nejen v představách.

Perun je strašlivý, ale také moudrý, a proto se nebude hněvat, když chlapec z jeho lidu, vydaný nepřátelům, uhněte neumělou sošku z rozžvýkaného kusu chleba, aby mu zastoupila hromovládce. Perun ví, že chlapec se musel spokojit s tím, co měl nadosah, a že jakmile se – s boží pomocí – vrátí ke svým, vyseká mu sochu z nejlepšího dubového dřeva, jak to hromovládcí náleží, a že mu nanosí honosnější obětiny, než jsou drobky z večere mnichů.

Soška Peruna, tak malá, že by ji skryl i do dlaně, kdyby bylo třeba, ovšem byla jen prvním krokem. Tím hlavním byla Perunova střela. Podlouhlá rybí kost se pro ni zdála být nejlepší. Jednoho večera si jich několik přinesl ve váčku, který nosil na šňůrce uvázané kolem pasu a v němž choval své osobní drobnosti. Narozdíl od amuletu mu mniši váček na opasku nechali. Z jeho obsahu je zarazil pouze olověný křížek, který Mojzírovi kdysi dala matka, v naději, že se od chlapce dostane předmětu větší pozornosti a úcty než od jeho otce. Chlapec sice odmítl nosit křížek kolem krku jako ona, ale na rozdíl od svého

otce jej alespoň nehodil do krbu. Možná byl ten Kristus přece jen velký kouzelník, říkal si. Co když se jednou bude jeho pomoc hodit? Není dobré mít spor s duchy. A tak nosil křížek ve váčku, kde se dělil o místo s křesacími kamínky či kousky sušeného ovoce; bez úcty, ale i bez zatracení. Když křížek objevili mniši, chtěli mu jej vzít v obavách ze znesvěcení v pohanských rukou, jiní naopak chtěli, aby chlapec posvátný předmět řádně nosil na krku, a nakonec, když se nemohli dohodnout, nechali věc tak, jak ji našli. Nyní přišel čas, aby křížek znovu spatřil světlo světa.

Není dobré být ve sporu s duchy či kouzelníky. Ale nebyl to Mojmir, kdo si začal. Má nyní plné právo zaútočit! A čeho by se obával, když za ním stojí mocný Perun? Chvíli hřál křížek nad plamenem svíčky, pak jej položil na stůl a promluvil k němu: „Jsem Mojmir, syn Mojmirův. Jsem pod ochranou vládce hromu a toto je jeho střela!“ Ostrý hrot rybí kosti se zabodl do středu křížku. „Perun, můj ochranitel, se na tebe hněvá, Kriste, neboť dovolíš svým služebníkům, aby mi činili příkoří!“ Další bodnutí. „Neunikneš Perunově kopí, neunikneš zranění, dokud bude trvat jeho hněv! Pamatuj si tuto bolest: jsem Mojmir, syn Mojmíra z rodu knížat Moravanů!“ Ještě několikrát bodl a pak se zatajeným dechem pozoroval „poraněný“ křížek – hrot kosti zanechal na jeho měkkém povrchu drobné tečky, které by stěží vyvolaly pozornost nezasvěceného; a přece byly mocnými ranami do hrudi nepřítel. Mojmir cítil, jak mu na pravém předloktí hřejivě pulzuje jizva. V cizí zemi cizích lidí a cizího boha, daleko od všech blízkých, zavřený za zdmi kláštera – a přece vítězný!

Každého večera obdržel Perun obětinu a Kristus občas bodnutí, podle toho, zda během dne zakusil Mojmír příkoří, které bylo třeba odčinit. Někdy přidal ránu navíc, jen tak z rozmaru, aby dokázal, že má nad svým protivníkem moc. Někdy naopak ránu odpustil, aby ukázal, že jako nepodlehne svým nepřátelům, tak nepodléhá ani démonu odplaty, jen své vlastní vůli. Ale není radno zahrávat si s duchy. Když se jednoho dne hrot „Perunova kopí“ zlomil, Mojmír ihned věděl, že je to znamení. Nebyl si jen jistý, jaké, a nebyl zde nikdo, kdo by mu ho vyložil. Dlouze zkoumal křížek, jako by z něj mohl vyčíst odpověď. Teprve nyní si uvědomil, jak hustě se předmět za ty dlouhé týdny pokryl drobnými tečkami. Zničehonic pak Mojmíra napadlo, že po tolika zásazích „kopí“ je křížek krásnější, než byl předtím – dřív by jej vůbec nenapadlo dívat se na něj jako na krásnou věc. Prohlížel si křížek dál a s překvapením zjistil, že během svých mstivých večerů nebodal do předmětu nahodile, ale že svými ranami sledoval jeho pravidelný tvar, že rovnoměrně pokrýval všechna ramena, souladně vybíhající ze společného středu jako do čtyř světových stran. Zdálo se mu, že teprve toho dne křížek opravdu uviděl; že do té doby jej měl sice mnohokrát na očích, ale jeho podstata mu unikala. Jak to, že je možné se dívat, a přesto nevidět?

Dlouho do noci přemítal, jak si vyložit, co se právě stalo. Když znamení nepochopí, když si je vyloží špatně a bude jednat v rozporu s jeho smyslem, může jej postihnout pohroma! Zpěvy mnichů z temných útrob klauzury šly Mojmírovi jedním uchem tam a druhým ven, zatímco prstama jemně přejížděl po olověném povrchu křížku, pokoušeje se vycítit každou jednotlivou stopu, kterou na něm

zanechala hrotitá perunovská moc. V hlavě se mu mezitím promítalo všechno, co kdy slyšel o bozích a řádu všehomíra. Byla to dlouhá noc, ale nad ránem si byl konečně jistý, jakou zvěst mu bohové poslali: Kristus dosud přijímal rány, protože odplata byla spravedlivá; když ale bolest, kterou mu Perunův hněv působil, přesáhla míru skutečného Mojžírova příkoří, spravedlnost se překloupila na Kristovu stranu a dala mu tvrdý štít, který zlomil Perunovu střelu. Byla to výzva ke smíru. A Mojmír ji přijal, protože není dobré být zbytečně ve sporu s bohy a duchy a démony. Kristus pochopil, že má odvrátit své služebníky od toho, aby se snažili očarovat moravského hosta, a Mojmír se na oplátku zavázal, že nebude znovu volat svého mocného ochránce, alespoň dokud to nebude znovu nutné. Toho dne se na první pohled na Mojmírově chování nic nezměnilo. V nitru se mu však rozhostil klid a pocit určitého bezpečí. Stále se tu necítil jako doma, ale už věděl, jak si počínat, aby se vyhnul bezprostřednímu nebezpečí. Nadále mlčel a tvářil se pokud možno netečně, začal však více pozorovat, poslouchat, vnímat. Vzduch už mu tu nepřipadal tak otrávený a mohl jej začít dýchat s větší důvěrou a počínající zvědavostí.

Už od počátku jeho zdejšího pobytu někteří říkali, že je němý. Jiní si mysleli, že jen nerozumí řeči Germánů, což nebyla pravda, protože šlo o jazyk jeho matky. Neuměl jím příliš hovořit, ale rozuměl bez potíží. A navzdory vnější netečnosti se i mnohému učil. Mezi nekonečnými výklady křesťanské víry – které však pro něj nebyly neznámou věcí, neboť to opět byla řeč jeho matky – se objevovala i vyprávění o životě a činech Karla Velikého a jeho předků, jež si

přece jen našla cestu do Mojžírovy mysli. Byla to tato vyprávění o dobývání nových zemí a dobré vládě, co jeho otec chtěl, aby znal? Proč by se ale budoucí moravský kníže měl učit o tom, jak vládnou Frankové? Bude přece vládnout Moravanům, kteří mají svých vyprávění dost. A když už jeho otec, možná na přání Mojžírovy matky – ano, k té by se takové přání hodilo, ale stejně tak se k jeho otci hodilo, že by takové přání okamžitě zavrhl... Nebo snad stála na počátku rada strýce Heinricha? Té by otec dbal daleko víc. Možná. Ale tak jako tak platilo, že když už jeho otec chtěl, aby se Mojžíra vyznal ve způsobech Franků, mohl prostě povolát nějakého učitele na Moravu. Místo toho nechal svého syna v rukou cizích mužů, nad nimiž neměl žádnou moc? Stále to celé nedávalo smysl.

Kdyby měl později určit okamžik, kdy se začal odklánět od cesty mlčenlivé netečnosti, jistě by to byl okamžik, kdy při jedné večeři vstoupil do společné místnosti bratr Eghard. S jeho příchodem se něco muselo změnit už proto, že sem jaksí nepatřil. Nešlo jen o to, že každého přinejmenším o hlavu převyšoval; daleko podstatnější bylo, že navzdory vytáhlé, snad až vyzáblé postavě, která by u jiného mohla vypadat křehce, působil Eghard dojmem sebejistého a energického muže, narozeného spíš proto, aby vládl, než proto, aby se modlil a zpíval. Mojžíra, sedícího jako obvykle na podlaze a opírajícího se o stěnu, na jeho přítomnost nejprve upozornilo to, že mnich, který při večeři předčítal chovancům školy cosi o potopě světa, se náhle uprostřed věty odmlčel. Mojžíra zvedl hlavu a zvědavě se na mnicha, stojícího u pultíku, zadíval. Napadlo jej, že předčítající narazil na něco nečekaného. Co to jen mohlo být? Co ještě mohlo křesťanského

mnicha překvapovat na nekonečném hněvu boha Izraelitů? Mnich se však nedíval do písma svatého. Upíral oči ke vchodu do místnosti a po tváři se mu rozlil široký úsměv.

„Bratr Eghard! Bůh buď pochválen, že tě ve zdraví přivedl zpět!“ zaradoval se a spěchal ke dveřím obejmout vysokého muže s poněkud propadlými tvářemi.

„Bud' zdrav, bratře Odilo. Pán mne provázel celou cestu, nepříhodilo se mi nic zlého.“

„Bud' pochválen! A dařilo se ti? Dostal jsi všechny spisy, které jsi hledal?“

„Ne všechny, ale i tak jsem spokojen. O mnohých jsem se alespoň doslechl, kde jsou a zda by bylo možné pořídit opis. Není všem dnům konec.“

„A přivezl jsi? Odpusť mou nedočkavost, ale víš, jak všichni čekáme na každou novou knihu!“

„Není co odpouštět, bratře, jen prosím o shovívavost. Tolik jsem chtěl dorazit už dnes, že jsem neměl čas někde se zastavit a trochu pojíst – a bratři, jak víš, jsou již po jídle...“

„Ale ovšem, bratře Egharde. Jaký jsem hlupák – nechat tě tu takhle stát a vyptávat se na knihy! Pojď ke stolu, chlapcům to jistě nebude vadit.“

Eghard vykročil k dlouhé jídelní tabuli a zřejmě se chystal pozdravit všechny, kdo u ní seděli, když si konečně všiml postavy choulící se při stěně na holé podlaze.

„Proč sedí ten hoch na zemi, bratře? Provedl něco?“ zeptal se Eghard a dlouze se na Mojmíra zadíval modrýma očima, posazenýma nezvykle hluboko v očních důlcích, a přesto jasnýma a pronikavýma.

„Je to pohan, bratře.“

„Pohan?“ reagoval Eghard a Mojmírovi se zdálo, že v jeho hlase zaznělo ještě něco víc než pouhá zvědavost. Snad to byla dokonce radost? Rozhodně to bylo na míle vzdálené pohrdání a povýšenosti, s kterou to slovo troušili jiní.

„Ano, pohan, bratře. Je to syn jakéhosi slovanského vévody či hraběte odkudsi nad Dunajem...“

„Ach ano, už si vzpomínám! Není snad katechumenem?“

„Ne. Nebo snad... Jen velmi formálně, bratře. Byl sem přijat, aby se učil pravé víře, ale podle dohody s jeho otcem byl odložen řádný obřad... Navíc jeho přístup příliš nesvědčí, že by...“

„I tak nemá co sedět na zemi.“

„Sedí tam, kde je jeho místo.“

Eghard se zamračil a jako by se mu v očích zablýsko – byla to snad dokonce zlost?

„To je nesmysl. Bude sedět u stolu jako ostatní,“ řekl Eghard nesmlouvavým tónem.

„Ale bratře! Všichni jsou s tím tady srozuměni – ani ten chlapec si neztěžoval. Ostatně, on vůbec celé dny mlčí.“

„Je to urážlivé, bratře Odilo. Ten mladík je naším hostem a je ze vznešeného rodu. Je nepřijatelné, aby seděl na zemi jako nějaký otrok nebo zločinec.“

„Popravdě, je tady spíše zajatcem než hostem,“ prohlásil Odilo se zřetelným sebeuspokojením.

„To se týká dohody mezi jeho otcem a naším nejsvětějším císařem. Ale my tady se máme k tomu chlapci chovat jako k hostu!“

„Nikdo mu neubližuje, bratře. A dostává se mu všeho, co potřebuje.“

„Všeho, říkáš? Je to syn z vládnoucího rodu, je hostem císaře a náleží mu patřičná úcta! Nezdá se mi, že to je slučitelné s tím, aby seděl na zemi, zatímco ostatní hodují u stolu. To jsou zastaralé názory!“

„Inu, je to právě věc názoru. Pravdou je, že je to stále pohan.“

„A jsme snad horší než pohani, bratře Odilo? Nevíme snad, jak prokazovat našim hostům úctu?“

„Ale pohané neznají Slovo boží!“

„A proto je třeba jim ho hlásat. A ukazovat, že je učiní lepšími, ne horšími. Křesťan nemůže být méně pohostinný než pohan. Naopak, musí být pohostinný více, protože slyšel Slovo boží!“

Zdalo se, že Odilo nesouhlasí, ale marně hledá slova – či Slovo. Eghard mezitím přistoupil k Mojžírovi, sklonil se k němu a řekl: „Odpusť, synu, ten projev neúcty, bratří jednali z nevědomosti, nikoli ze zlé vůle. Dovolíš-li...“ Vzal Mojžírovi z ruky misku s kaší a odnesl ji na stůl. Posunkem pak chlapci naznačil, aby si přisedl. Mojžír se zvedl a pomalu kráčel ke stolu. Cítil vděk k tomu vyzáblému muži s vpadlými tvářemi, který přede všemi vyzvedl jeho knížecí původ a trval na jeho úctyhodnosti. Do toho se však mísil zmatek, způsobený Eghardovými slovy o jakési dohodě mezi císařem a Mojžírovým

otcem, s nímž má souviset údajné Mojžírovo zajatectví – navzdory kterému se k němu mají chovat jako k hostu... *Jako k hostu? Jenom jako?* Něco ho zdrželo, když se chtěl posadit na nabízené místo. A pak, náhle, aniž by věděl, proč to přesně dělá, ale s jistotou, že koná správně, vzal misku do ruky, otočil se a odešel zpátky na své místo u zdi. Posadil se na podlahu a zadíval se do zbytků kaše na dně misky. Chtěl tak zůstat a jen poslouchat vzrušené šeptání, které se po místnosti rozeznělo, ale nakonec přece jen zvedl hlavu a jeho oči se setkaly s Eghardovými. Ke svému překvapení v nich nespatriil hněv. Naopak, zdálo se mu, že v nich nyní vidí skutečnou úctu. „Rozumím,“ řekl Eghard a sotva znatelně se usmál.

Po zbytek večere ani po ní už se nic mimořádného nestalo, Mojžír však prožil ve svém „pohanském“ přístavku další bezesnou noc. Jistěže se v klášteře od počátku cítil spíš jako vězeň, přesto jej nenapadlo pochybovat o tom, co mu před svým spěšným odjezdem řekl otec: že je zde císařovým hostem. To, že má na slovo poslouchat biskupovy muže a mnichy, bral jako otcovo přání, ne jako výraz své podřízenosti věznilům. Až krátká rozepře mezi Eghardem a Odilem jej přiměla o celé věci znovu přemýšlet. Došel ovšem jen ke závěru, že toho o své situaci ví příliš málo. Na chvíli pocítil prudký vztek na otce, který ho tu zanechal nejen opuštěného, ale navíc v nevědomosti. Nakonec se odhodlal jít za Eghardem a požádat jej, aby mu řekl všechno, co ví. Bylo to nelehké rozhodnutí, protože mlčení se za dosavadní dobu jeho zdejšího pobytu stalo Mojžírovi znamením odolnosti a převahy: oni si přece nezaslouží, aby s nimi mluvil! Již několikrát jej při výuce zaujalo téma natolik, že měl nutkání se zeptat a dozvědět se víc – vždy

v něm ale zvítězil pocit, že by to byl projev slabosti. Po tak dlouhém mlčení by jakákoliv jeho promluva znamenala příliš mnoho, způsobila by příliš velké pozdvižení a mnichům by dopřála příliš lacinou radost z toho, že konečně prolomili hradbu pohanské netečnosti. Jistě by to brali jako své vítězství nebo zásah boží a možná by si to vyložili i jako pozvání, o což rozhodně nestál. Nyní to ale bylo jiné. Eghard byl jiný. Nebo přinejmenším nový. A sám přece udělal vůči Mojžírovi vstřícný krok, a to bez nároku na jakoukoliv protislužbu, jen z úcty, kterou mu zde dosud nikdo neprokázal. Jeho mohl Mojžír oslovit bez toho, že to bude vypadat jako podlehnutí těm, jimž se od počátku z dobrých důvodů uzavíral.

Doufal, že by Eghard od nynějška mohl být jedním z jejich učitelů. Celý den jej však nezahlédl. Snad se znovu objeví u večere? Mniši však neměli ve zvyku jíst společně s žáky školy; včerejší Eghardova návštěva byla výjimkou. Není marné dělat si naději, že opět přijde? Třeba by Eghard mohl přijít s jednou z těch knih, které prý přivezl. Ale jak by se ho vlastně mohl Mojžír vyptávat před všemi ostatními, jejichž pozornost rozhodně nevítal? Snad bude lepší, když se Eghard neobjeví, možná by sám začal nějakou promluvu, která by Mojžírovi za daných okolností nebyla příjemná. Ano, ať raději nechodí. Nejlepší bude požádat jiného mnicha, aby jej za Eghardem zavedl.

Ještě před večerí se však stalo něco, co nezamýšlel. Když vstoupil do místnosti, jeho nohy jako by ze zvyku samy zamířily k „pohanskému“ místu na podlaze, v Mojžírovi se však tentokrát zvedl odpor. Jako by si teprve nyní naplno uvědomil, o čem

předchozího večera mluvil Eghard, ale na co měl přece už dávno přijít sám – má právo sedět u stolu jako všichni ostatní! Když po něm otec chtěl, aby poslouchal mnichy, měl snad na mysli, že se jim má podřídit, i když po něm budou chtít něco nedůstojného? To by nikdy nepřipustil! Mojmír se zastavil pár kroků od stěny, u které sedával, otočil se a zamířil ke stolu. Bez rozmýšlení si sedl na okraj lavice. Ostatní ještě postávali kolem, čekajíce na příchod některého z mnichů a bavíce se hlasitým hovorem. Mojmír seděl s hlavou skloněnou, oči upíral na své sevřené ruce položené na stole a poslouchal, jak věty jedna po druhé utichají, až se místností rozhostilo zaražené mlčení.

Přerušil je Pabo. Ostatně, kdo jiný než právě on? On, se svými odulými rty a věčně pootevřenými ústy – nač je zavírat, když jimi co nevidět prožene další várku nadměrně hlasitých a zbytečných slov nebo je zaplní řehotavým smíchem, který se často a rád, jaksi samovolně, měnil ve výsměch. Teď ovšem nebylo po smíchu ani památky. Teď se Pabo opřel rukama o stůl a Mojmír ucítil na tváři jeho dech. Ještě silněji upřel zrak na vlastní ruce, které se však k jeho nemilému překvapení chvěly.

„Kde to sedíš, pohane?“ slyšel Paba. Neodpověděl. „Slyšíš? Něco se tě ptám, Slovane. Kam ses to posadil?“ Ucítil lehké šťouchnutí do ramene a pak cítil, jak to postrčení, podobné vlně nebo závanu větru, probíhá pažemi a přes lokty a zápěstí až do prstů. Ruce položené na stole se na okamžik zařaly, ale hned zase povolily. Je to jako vos, pomyslel si Mojmír. Nic nedělej a odletí sama.

Pabo se však nedal odbýt: „Tady není tvoje místo, pohane. Tady sedí křesťané. Křesťané z dobrých rodů. Takoví jako ty by měli jít s prasaty, i podlaha je tady pro tebe příliš dobrá. Nepatříš sem!“

Další šťouchnutí. Kde je někdo z mnichů? napadlo Mojmíra. Ale hned tu otázku zaplašil – nepotřebuje mnichy, aby se jej zastávali!

„Slyšíš, pohane? Tady není tvoje místo. Tady není místo pro otroka. A všichni tady vědí, že Slované jsou dobří leda jako otroci.“

„Bud' zticha, ty...!“ vykřikl Mojmír, vyskočil z lavice a prudce Paba odstrčil. Protivník zavrával a udělal pár drobných kroků dozadu, než znovu získal rovnováhu. V jeho tváři byl úžas; otevřená ústa tentokrát zela překvapením a oči nevěřícně zíraly na Mojmíra, který si až z Pabova výrazu uvědomil, co se právě stalo. Sám sebe zaskočil neméně než Paba, neměl však čas o tom uvažovat. Celou jeho bytostí cloumala zlost zoufale hledající slovo, kterým chtěl Paba nazvat, ale na které si v dobře známém, a přesto stále cizím jazyce nemohl vzpomenout. Byl zvyklý tomu jazyku naslouchat (a často jej spíš neslyšet), ne v něm mluvit.

Pabo se rychle vzpamatoval, rozhlédl se po ostatních a ve tváři mu znovu zavládl nadřazený, výsměšný úsměv: „Tak ono to mluví! No pověz nám ještě něco, pověz. Takový svátek, přátelé! Tolik toho tady náš pohánek nenamluvil za celý rok. Važte si toho, protože víc od něj už letos neuslyšíte. Už mu zase došla slova!“

Kolem se ozýval přidušený smích.

„Já budu mluvit, kdy budu chtít,“ odvětil Mojmír. Nejistota, zda větu zformuloval správně, však jako by z jeho slov vysála všechnu

sebejistotu a hrdost, kterou se jim snažil vtisknout. Znovu pocítil vztek.

„Tak?“ ujistil se Pabo. „No to se máme na co těšit. Už žádné pochmurné dny, na biskupském dvoře teď bude veselo!“

Znovu se kolem ozval smích.

„Budu mluvit a sedět, jak budu chtít!“ prohlásil Mojmír, stále přemáhaje nejistotu.

„Sedět můžeš. Ale tam, kde je tvoje místo,“ řekl Pabo o něco tišším hlasem, ale o to vážněji a nesmlouvavě. Znovu se o pár kroků přiblížil k Mojmírovi. „Ten stůl tady, ten je pro urozené, pro muže z dobrých rodů. U stolu není tvoje místo.“

„Můj otec mocný!“ vyhrkl Mojmír, a sotva si uvědomil, že větu utvořil špatně, už se mu přes rty překotně hrnula další slova: „Moje matka ze starého rodu... bavorského rodu... vznešená!“

Pabo se uchechtl. „Tvoje matka? Který hrabě by vyvdal svoji dceru kamsi do bažin? Nějaká coura nakukala tvému otci, že je princezna, a on tomu uvěřil – stačilo, když roztáhla...“

Při posledních slovech otočil Pabo hlavu k ostatním chlapcům, aby se ujistil, že vědí, co má na mysli, a tak mu Mojmírova pěst nedopadla přímo na ústa, ale na levou tvář. Mojmír pocítil bolest v pěstních kloubech narazivších na Pabovu lícní kost, ale to bylo nic ve srovnání s obrovskou úlevou, která projela celou jeho bytostí. Roztřesenost, způsobená zlostí a nejistotou uplynulých chvil, se náhle změnila ve slastné rozechvění. Cítil pulzovat svoji jizvu, cítil pulzovat celé tělo, cítil, jak v něm roste síla, a především cítil nával štěstí, když pozoroval, jak po něm otřesený Pabo vrhá další nevěřící, a tentokrát zároveň

zlostný pohled – a jak odkudsi vytahuje dýku. Odhalená čepel vrhla drobný, ale ostrý záblesk. Pro Mojžíra to bylo jako znamení z nebes, přímo od Peruna, vládce hromu a blesku. Pabo byl asi o rok starší a o hlavu větší, ale o to snáz – proběhlo Mojžírovi hlavou – ztratí rovnováhu.

A pak na něm klečel, hrot jeho vlastní dýky mu tiskl k hrdlu a pásl se na hrůze v jeho tváři. Pabo se nezmohl na nic, jenom na něj vyděšeně a snad i prosebně zíral a čekal, jak se pohan zachová. Možná se v duchu modlil. Mojžír si v klidu rozmyslel, jak správně poskládat slova, a pak řekl: „Ta slova o mé matce vezmeš zpátky!“

Pabo stále jen zíral a zdálo se, že se bojí jakéhokoliv pohybu, byť by to bylo jen přikývnutí. I dýchat jako by se bál. Snad proto tolik rudnul. Ne však tolik, jako zrudla jeho kůže pod ostřím dýky. Mojžír si uvědomil, že pro zdůraznění svých slov zatlačil na zbraň až příliš a že zpod jejího hrotu nyní vytéká krev. Zabořil se do toho rudého čírku očima: nejkrásnější barva, jakou kdy viděl! Odtáhl dýku a v naději, že donutí Paba k ještě vyděšenějšímu výrazu si s pohledem vítězoslavně upřeným do protivníkových očí přiblížil čepel k jazyku a slastně ji olízl. Už nepotřeboval slyšet Pabovu omluvu na adresu moravské kněžny. Stačilo mu Pabovo ponížení. Všichni viděli, jak snadno se s ním vypořádal. Jak snadno si poradí, když chce. Že umí mluvit, když chce. A že především umí jednat, je-li k tomu důvod.

Zvedl se a dýku ledabyle odhodil. Viděl, jak sebou Pabo trhl, když dopadla těsně vedle jeho hlavy. Aniž by se rozhlédl, vydal se Mojžír zpátky ke stolu a posadil se na svoje – ano, teď už mělo být pořád jeho – místo. Teprve v tom okamžiku jako by se místností rozlehlo jedno

velké vydechnutí. Slyšel, jak ostatní pomáhají Pabovi na nohy a ptají se ho, zda je v pořádku. Koutkem oka zahlédl, jak si Pabo tiskne ruku na hrdlo, pak si ji zkrvavenou nevěřičně prohlíží a znovu tiskne zpátky na rudou ranku.

Konečně kdosi přivedl mnicha, vlastně hned několik mnichů, a jídelnu zaplnila vzrušená slova otázek a vzájemně se překřikujících odpovědí – co se stalo, kdo začal a proč, jak je to jen možné, proč nikdo nic neudělal... Už i Pabo, jehož zranění nebylo nijak vážné, se vzpamatoval, mával zkrvavenou rukou a vykřikoval, že právě to je důvod, proč pohan nemá co pohledávat na biskupském dvoře.

Když se mniši, mezi nimi i Eghard, obraceli na Mojmíra, aby vyslechli jeho verzi události, neodpovídal jim. K jeho překvapení – a také zadostiučinění – ji však za něj vyprávěli jiní, zejména jeden starší chlapec, jehož jméno si nepamatoval, ale věděl o něm, že je to Avar a že sídlo jeho rodu bylo nedaleko Carnunta, odkud to bylo jenom skok na moravanský Děvín. Přestože za celou dobu zde nezažil takový rozruch jako nyní, a přestože sám byl za tento rozruch zodpovědný a ještě před chvílí jím cloumala zlost, pociťoval mimořádný klid. Byl spokojený. Byl pánem situace a všichni to viděli. Slyšel, jak avarský mladík opakuje, že Pabo smrtelně urazil Mojmírovu matku a že to byl Pabo, kdo vytáhl zbraň. Pak se kdosi dokonce začal Pabovi posmívat, že dýku umí leda tak nosit schovanou, a když ji vytáhne, poradí si s ním o hlavu menší kluk... Všechno ukončil až mnich Odilo, který prohlásil, že oba provinilce je třeba přivést k otci biskupovi, který byl současně opatem kláštera, pod nějž spadala i škola.

Baturicha vyrušili ze studia jednoho z rukopisů, které předešlého dne přivezl Eghard. Ten nyní stál při Mojžírovi jako jeho samozvaný obhájce, zatímco Paba doprovázel mnich, kterého Mojžír zatím zahlédl jen několikrát, ale dovtípil se, že je to nějaký Pabův příbuzný. Biskup-opat zjevně nebyl příliš nadšený, že se má k večeru zabývat takovouto záležitostí, rozhodl se však, že bude nejlepší ji neodkládat. Poslal pro svého notáře, načež trpělivě od Odila a dvou dalších chlapců, které přivedli jako svědky, vyslechl shrnutí toho, co se stalo. Pak se obrátil na Mojžíra a Paba.

„Je to tak, vy dva? Stalo se to tak, jak bylo vylíčeno?“

„Je to neslýchané, otče biskupe!“ ozval se místo provinilců Pabův mnišský příbuzný. „Pohan prolévá křesťanskou krev na půdě kláštera! A já se ptám: mohlo to vůbec dopadnout jinak? Modloslužebník na posvěcené půdě! Říkám: učiňme tomu přítrž, zavřeme ho někam, kde nebude škodit, než se stane něco horšího!“

Eghard se chystal odpovědět, biskup jej však pokynem ruky zadržel a sám vrhl na mnicha nelibý pohled: „Bratře Gaubalde, nejsme tu proto, abychom zpochybňovali císařský úradek. Náš Cézár a Augustus si přál, aby byl tento chlapec zde a ne kdesi v kobce. Musíme být poctěni a těšit se z toho, že můžeme být prospěšni svému králi a císaři. A dál se k tomu nebudeme vracet. Jsme tu pro jinou věc.“

„Jak si přeješ, otče biskupe,“ odvětil úsečně Gaubald. „Ale věnujme se tedy věci! Byla prolita urozená krev, krev rodu, který věrně slouží králi, o kterém tu mluvíš! Pabův otec, můj nejdražší bratranec, sedá u jednoho stolu se správcem Východní Marky. Dávno by se přes hranice valily hordy nepřátel, nebýt mužů jako on!“

„Jistě je tomu tak, bratře. Budiž požehnáni všichni, kdo brání křesťanské království proti nepřátelům,“ přisvědčil biskup smířlivým tónem.

„Když dovolíš, otče Baturichu...“ ozval se netrpělivě Eghard. Biskup přikývl a Eghard pokračoval: „Celá věc je nešťastná. Snad je to trochu i moje vina...“

„Tvoje? Eghardova?“ podivil se Baturich.

„Totiž... Byl jsem to zřejmě já, kdo vnukl Mojzírovi myšlenku, že by měl s ostatními chlapci sedávat při jídle u stolu, ne na podlaze jako nějaký otrok. A rozumím-li tomu správně, bylo toto příčinou rozmršky. Ale, odpusť, otče, jsem přesvědčen, že jsem jednal správně! Je nedůstojné a v rozporu se zákony pohostinnosti upírat hostu místo u stolu. Jsou to zastaralé názory! Zvlášť nejde-li o pohana, jenž je zde náhodou, ale o chlapce, jenž se rozhodl učít víře a je na počátku cesty.“

Gaubald se uchechtl, Baturich ho však zarazil posunkem a na chvíli se zamyslel, zkoumavě se přitom dívaje na Egharda. Pak prohlásil: „Máš pravdu, bratře. Je to nedůstojné. Měl jsem tomu sám dávno učinit přítrž.“

„Děkuji, otče. Je-li tomu tak, pak snad lze pochopit, že se náš host... ohradil, když mu bylo bráněno v jeho právu...“

„Ohradil? Ohradil?! Ohradil se pěstí a nožem!“ protestoval Gaubald.

„Neříkám, že...“

„Ale co taky čekat od pohana!“

„Neříkám, že...“

„Právě proti takovým musí muži jako Pabův otec dávat v sázku...“

„Neříkám, že Mojmír jednal zcela správně!“

„No to bych prosil!“

„Nicméně, jak jsem vyrozuměl, nejprve vznikla obyčejná hádka. Jistě mrzutá věc na půdě kláštera, ano. Ale mohla to být pořád jenom obyčejná hádka, kdyby Pabo neurazil Mojmírovu matku. Je to křesťanka ze starého bavorského rodu, jak je všeobecně známo. Nazvat ctnostnou ženu, matku, courou – jaká ohavnost! Kdo může vinit syna, že bránil důstojnost ženy, z jejíhož lůna přišel na svět?!“

Chvíli bylo ticho, které přerušil až Gaubald: „Kdo se vyzná v hádkách? Slova létají tam a zpátky, těžko soudit, co kdo řekl. Pabo je z urozeného rodu, má dobrou výchovu a taková slova ani nezná!“

Baturich vrhl na Gaubalda poněkud pobavený pohled a pak ukázal přímo na Paba: „Ty, synu, ulehči nám tuto svízeľ a pověz sám: řekl jsi to, nebo ne?“

„Ano, řekl,“ odsekl hrdě a bez váhání Pabo.

Biskup se zatvářil překvapeně, zatímco Gaubald vrhl po svém mladém příbuzném našťvaný pohled.

„Pozoruhodné. Zatvrzelost ti dodala upřímnost,“ odpověděl Baturich Pabovi.

„Vidím, že...,“ ozval se zdráhavě Gaubald. „Vidím, že hoch je ještě nerozvážný, musí se mnoho učit. Ale proto je zde, otče biskupe! A za svou nerozvážnost zaplatil cenu, kterou nelze přijmout! Patří mu pokání, ano, musí se kát – a já sám na to dohlédnu! Ale toto? No pohled!“ ukázal na zasychající krev na Pabově krku.

„Je to zjevně jen škrábnutí,“ namítl Eghard.

„Je to krev! Je to křesťanská krev! Je to urozená krev a můj rod žádá spravedlnost!“

„Smím-li připomenout, otče Baturichu,“ ozval se znovu Eghard, „není dovoleno, vyjma tebe a mužů z tvé nebo královské stráže, nosit kdekoliv v těchto místech zbraň. Nehájím, že Mojmir vzal zbraň do ruky, ale pamatujme, že to nebyl on, kdo ji sem – v utajení! – přinesl a kdo ji vytasil. Obojí padá na vrub Pabův. Myslím, že v tomto byla svědectví jednoznačná.“

„Přinesl možná...“ připustil Gaubald. „Ano, je to ještě nerozvážený mladík. Ale je z dobrého rodu a jistě ji nepřinesl proto, aby útočil na bezbranného, ale jen aby se sám bránil. To ten pohan zde tolik lačnil po krvi, že mu ji sebral, a jen zázrak zadržel jeho ruku dřív, než mohl nebohého Paba připravit o život!“

„Nesporně udatný rod! Bojí se mnichů, takže si do kláštera musí nosit dýku, a když už ji vytáhne, nechá si ji sebrat!“ prohodil směrem ke Gaubaldovi nečekaně posměšným tónem Eghard.

„A dost!“ zahřměl Baturich. „Už se nechci zabývat touhle... příhodou. Uzavřeme to teď a tady, ať se můžeme věnovat důležitějším věcem – věcem duchovním! Musím vás požádat, bratří,“ ukázal pak postupně na Gaubalda, Egharda a celou dobu trpělivě přihlížejícího Odila, „abyste byli svědky mého rozhodnutí. Jste připraveni vyslechnout a bude-li to nutné popravdě dosvědčit každé slovo?... Dobrá.“

Biskup-opat se na chvíli zamyslel, pak se zhluboka nadechl a začal: „Staly se křivdy přinejmenším na třech stranách. Stala se křivda našemu klášteru, jehož mír byl narušen. Stala se křivda urozeným

rodům, z nichž jeden byl zraněn slovem, druhý čepelí. A stala se křivda duším těchto chlapců, Paba a Mojmíra, které ovládla zloba. Ta poslední křivda budiž odčiněna tím, že oba zůstanou měsíc o chlebu a vodě, ať se oslabí jejich mladistvá vášnivost. Pokud jde o křivdu, která se stala urozeným rodům, zaplatí si, dejme tomu... do osmi týdnů? Jak daleko je vůbec k Moravanům? Raději deset – do deseti týdnů od dnešního dne si navzájem vyplatí pět hřiven stříbra. A po pěti hřivnách věnuje každý z nich klášteru Svatého Jimrama, jehož jsem z milosti boží opatem a z této milosti činím toto rozhodnutí. Jděte ve jménu Páně a nehřešte více,“ zakončil Baturich svoji promluvu a rázným posunkem dal všem přítomným najevo, aby jej nechali vrátit se k milovaným knihám.

I Mojmír se potřeboval v myšlenkách vrátit. Ještě před tím, než jej odvedli k biskupovi, vlastně hned poté, co se vítězně usadil na své čerstvě uhájené místo u stolu, začala se mu do nabytého vnitřního klidu vtírat jakási pochybnost či nesoulad, něco palčivého, ale zároveň nezřetelného, záhadného; bylo to jako postava skrytá v mlze nebo přítmí, postava, z níž je vidět jen silueta, ale žádné rysy tváře. Ten znepokojivý stín na chvíli zmizel, když stanuli před biskupem, ale už v průběhu oné malé soudní pře se zase vynořil a neustále odváděl Mojmírovu pozornost. Ostatně, Mojmírova pozornost nebyla valná. Nepředpokládal totiž, že by biskup mohl rozhodnout v jeho prospěch, čekal jen další příkoří – a bylo mu to jedno; on už svůj klid našel, věděl, že je v právu bez ohledu na to, co si o tom myslí oni. A vlastně to byla právě jejich zloba, co bylo nejlepším svědectvím jeho pravdy a jeho převahy. A tak si nakonec musel připustit, že biskupovo

rozhodnutí, které jeho i Paba potrestalo stejnou měrou, není zase tak nespravedlivé, jak očekával. Sám neviděl ve svém jednání žádné provinění, ale pokud myslel, že biskup na něj svalí veškerou vinu prostě jen proto, že prolil pár kapek franské – nebo spíš bavorské – krve, pak musel uznat, že se mýlil. Biskupovo rozhodnutí sice pořád mělo do spravedlnosti daleko, ale nebylo rozhodnutím nepřítelé.

Jenže nad tím vším neměl Mojmír čas a klid přemýšlet, protože jej stále pronásledovala ona tajemná silueta. Ta nezřetelná, ale něčím nesmírně důležitá postava. Ta postava ve stínu...

„Dopadlo to dobře,“ uslyšel nad sebou Egharda, který jej doprovázel do jeho přístavku. Už zbývalo jen pár kroků. Na rameni ucítil mnichovu ruku. „Otec biskup rozhodl spravedlivě. Pabův rod je mocný, bál jsem se, že Gaubald si vynutí svoje, ale dopadlo to dobře.“ Zastavili se před dveřmi. Mojmírovi se chtělo vejít, zavřít se a přemýšlet, přijít na kloub onomu stínu vzadu ve své hlavě, ale nevěděl, jak se s Eghardem rozloučit. I Eghard se zdál být v rozpacích. Jako by měl ještě něco na srdci, ale nenacházel slova.

„Mohu dovnitř?“ zeptal se mnich znenadání. Mojmíra ta otázka zcela zaskočila. „Je ještě jedna věc, kterou bych ti rád řekl,“ spěchal Eghard s vysvětlením. „Věc, kterou bys měl vědět.“

Mojmír pokrčil rameny, Eghard si to nejspíš vyložil jako souhlas a vešel do potměšilé místnosti, v níž se musel hrbít a v níž světlo proudící malým oknem pomalu ustupovalo večerním stínům, chystajícím se pohltit celý prostor. V části stále ještě nasvícené zapadajícím sluncem byl nevelký stůl, ke kterému se Eghard s nezvanou samozřejmostí posadil. Mojmír si sedl na lůžko, kde to měl

nejraději. Skryt v šeru se odtud nyní zadíval na mnicha, který očima bloudil po místnosti, aniž by se zdálo, že si ji opravdu prohlíží. Mojmír by byl nejraději sám, ale zároveň si uvědomoval, že ještě před večerí – kterou vlastně dosud nedostal a nejspíš už nedostane – toužil s Eghardem mluvit. A pokud možno o samotě. Vůbec se teď na žádný rozhovor necítil, ale pravdou bylo, že se mu vyplnilo přání, a to dokonce bez toho, že by ho nahlas vyslovil. Neměl by to brát jako dobré znamení?

„Byl jsem poslední měsíce na cestách. Takže jsme dosud neměli tu radost se poznat. Až včera,“ začal Eghard a stále očima bloudil po místnosti. „Nicméně... Snad mi odpustíš, že jsem si nechal od bratří vyprávět, jak to tady s tebou bylo potom, co... co tě tu nechali. Nevím, co ti tvůj otec řekl o tvém pobytu tady...“ Na okamžik se Eghard zadíval přímo na Mojmíra, ale když viděl, že mu chlapec neodpoví, zase odvrátil zrak a upřel oči ven na zrudlou oblohu. „Předpokládám, že ti neřekli mnoho. Což je podle mého soudu chyba. Měl bys přesně vědět, proč jsi tady – a v jakém postavení.“

Eghard se na chvíli odmlčel a Mojmír se v duchu nemohl ubránit údivu nad tím, že aniž by jej o to požádal, chystá se Eghard zřejmě mluvit právě o tom, nač se ho sám zamýšlel vyptávat. Pocítil vlnu vřelé náklonnosti k tomu vyzáblému muži, který mu tolik rozuměl. A vzápětí ho zamrazilo. Neměl by právě z takového muže mít větší obavy než z kteréhokoliv jiného? Co když Eghard využije té blízkosti, aby ho očaroval? Nebo už se to dokonce stalo?

„Když jste se zastavili tady, byli jste – ty, tvůj otec a jeho muži – na cestě ze sněmu ve Franském brodu, je to tak? A proč se vypravilo moravské poselstvo na sněm franského krále a římského císaře? Hm?“

Mojmírovi chvíli trvalo, než pochopil, že otázka není jen řečnická. Pak přesně odpověděl: „Pozdravit... Přinést dary...“

„...jak se sluší na věrné poddané!“

„Poddané?! Moravané nejsou nikomu poddáni!“

„Kdyby nebyli Moravané nikomu poddáni, nebyl bys tady, Mojmíre.“

Upřeně se na sebe zadívali. Světla zvenku ubývalo a Eghardovy hluboko zasazené oči se stávaly temnými propastmi, z nichž však planulo jiné světlo – něco, co Mojmíra strašilo a přitahovalo zároveň. Část jeho bytosti nechtěla slyšet, co mu Eghard říká – nebo co se nevyhnutelně říct chystá; ale jiná část hltala každé jeho slovo a chtěla slyšet víc.

„V očích našich králů a císařů byl tvůj lid poddán Hunům... vy jim říkáte spíš Avarové, že? A když vojska velikého Karla, obnovitele říše, zničila avarské království, spolu se zlatem a stříbrem získala i vládu nad všemi zeměmi kaganátu. Tedy i nad Moravany.“

„To není pravda! My sami jsme...“

„Vyslechni mne, Mojmíre, je to důležité! Pravda nám uniká, jen Bůh ví vše a jen on může rozhodnout všechny pře. Já se s tebou nechci přít. Ale musíš rozumět, jak tyto věci vidí císař. Proč jsi vůbec tady. Musíš pochopit – a jistě to neslyšíš poprvé, jen jsi tomu možná nepřikládal váhu – že totiž být římským císařem není jako být králem Franků. Jako král je náš vládce Ludvík, syn Karlův, vládcem Franků –

a jenom Franků. Ale jako císař je pánem nad mnoha národy. Ne že by se stavěl na místa jejich králů. Ponechá jiným národům jejich vlastní krále a vévody, ale tito se musí poklonit císaři. Patří k říši. Musí mu slíbit a zachovávat věrnost. Jinak je k tomu přinutí císařská vojska. Jako to poznali Avaři, kdysi tak mocní... Nebo jako Sasové.“ Poslední slova pronesl Eghard tak tiše, že je Mojmír téměř neslyšel. Zapátral v mnichově tváři, ale večerní šero skrylo jeho výraz. Na chvíli zavládlo ticho, do kterého se nenápadně snášely další vločky tmy.

„Tvůj otec je moudrý muž, Mojmíre,“ řekl s nápadným důrazem Eghard. „Moudrý vládce. Věř tomu. Tvůj otec jistě umí vzít do ruky meč. Ale ví moc dobře, že ani jeho stateční muži se nemohou měřit s početnými voji císaře. A proto jel se svým poselstvem na sněm. Protože nechce svou zemi a svůj lid vystavit ohni a plnění. Buď hrdý, že jsi synem tak moudrého knížete! Ale abych se dostal k tomu, co se tě nejvíce týká... Je to vlastně prosté: císař vyžaduje věrnost a tvůj otec se svými předáky mu ji slíbil. Ale slib císaři nestačí. Žádá záruky. Lidské záruky. Nestačí dát slib, je třeba dát syna, synovce, bratra... zkrátka někoho důležitého pro celý rod. Císař se pak o něj dobře postará. Jako o vzácného hosta. Ale běda, když by byl narušen mír a zrazena věrnost – císař pak bude mít, na kom... se léčit.“

„Takže jsem...“

„Rukojmí by bylo správné slovo. Ale jsi také host – záleží na okolnostech. Slova jsou zrádná. Pravda v tomto světě není. Ne ta skutečná... Ale měj na paměti: kdyby tvůj otec neodevzdal svého syna císaři, musel bys to jednou udělat ty se svým synem... Tvůj otec udělal

to, co musel udělat. A ty teď musíš plnit jeho slib. Pro dobro svého lidu.“

Mojmír se na okamžik ocitl zpátky na klášterním dvoře toho dne, kdy... Vyhoupne se na koně. Volnou rukou vezme uzdu osiřelé dětské klisny. Nesmí se ohlédnout. Pobídne zvíře ostruhou a zamíří k bráně. Ucítí trhnutí, jak se klisna zdráhá jít s ním, stále čekajíc na svého jezdce, ale knížecí ruka ji drží pevně a nesmlouvavě ji táhne za sebou. Nesmí se ohlédnout. Je venku, jeho družiníci vyjíždějí za ním, slyší kopyta jejich koní. Neohlíží se. A pak slyší bouchnutí zavírané brány a ten zvuk je jako balvan padlý na vodní hladinu. Zdvíhá vlnu za vlnou. Vlnu žalu, vlnu zlosti, vlnu nenávisti. Nenávisti k muži na nepřiměřeně velkém trůně, který kňouravě a vzdychavě řeční nekonečně dlouho a tisíckrát stihne za tu dobu ukázat k nebesům. Zlost. Žal. A znovu nenávist. Nenávist k sobě – za to, že dal slovo knížete, a proto se nesmí ohlédnout. Teď už je pozdě brát cokoli zpět. Chyba byla vůbec vyjet do Frankfurtu. Měl císařovy posly zahrnout dary, ale zdvořile je odmítnout – a pak stavět pevné hradby! Zlost. Žal. A závist. Touha být mocný jako on. Ale ne stejný jako on... Kopyta bijí do bezbranné země. Žal. Zlost. Být jako on, a nebýt jako on. Závist. Zlost. Vlna za vlnou, s každým úderem koňských kopyt – kolik jich ještě zbývá, domů na Moravu?

Přes tíživý výjev, který mu na pár chvil zaplavil mysl, pocítil Mojmír úlevu. Úlevu od břemene, které si celou dobu uvědomoval jen matně, ačkoliv právě ono jej od prvního dne tížilo nejvíc. Není to trest, není to zavržení, není to zrada, otec prostě jen neměl na vybranou. Je přece kníže. A kníže je méně než císař. Méně než císař.

Věděl to přece už dávno – ty dlouhé dny, kdy projížděli franskou zemí, a stále nebyli u císaře. Těch vsí a hradů. Toho lidu. Tolik pevných hradeb! A potom ten palác... Jistěže je císař mocnější vládce než kníže Moravanů. Být tak jako on! A nebýt jako on. Prohnáný, bezcitný... Ale proč mu to otec neřekl? Proč neřekl, že je to císař, ne on, kdo chce zavřít Mojmíra, kněžice Moravanů, za branou kláštera? Styděl se snad? Báł se, že by ztratil úctu svého syna, kdyby mu pověděl všechno?

Z míst, kde viděl Eghardovu siluetu se ozvalo hluboké vydechnutí. „Tak je to s námi. Nehodnými služebníky císaře. Kdyby tak vládla láska! Ale jsme malí a slepí a mocným často nezbyvá než vládnout strachem. Protože jim skutečná moc chybí. Myslím... doufám, že ses dnes naučil mnoho. Půjdu. Pokud nechceš vědět ještě něco dalšího... Kdyby snad později ano, můžeš mne kdykoliv vyhledat, budu-li v klášteře, rád ti odpovím. Pán s tebou, Mojmiré.“

Siluetu se opatrně, s ohledem na nízký strop, zvedla od stolu a udělala pár kroků ke dveřím. V nich se ještě Eghard zastavil a dodal: „Mimochodem, to stříbro, co nyní dlužíš – tedy tvůj rod je dlužní... Někdo od vás je bude muset předat. Tady v klášteře. To stříbro není jen pokuta, má to být také znamení smíření; je třeba, aby proběhl alespoň malý obřad před svědky. Budeme muset poslat zprávu na dvůr tvého otce. Někdo musí to stříbro přivést a zastoupit zde tvůj rod – chci říct: snad se časem dočkáš i příjemnější návštěvy, než je ta moje.“

Eghard konečně odešel, ale jeho poslední slova Mojmíra opět odvedla od toho, o čem chtěl tolik přemýšlet. Nemohl zadržet nával radosti z pouhé představy návštěvy z domova. Přijede snad sám otec

s družinou? A třeba... Proč by pak nemohl odjet s ním? Strávil zde přece už tolik času – nestačí to? Jak dlouho má vlastně být tím napůl rukojmím a napůl hostem? To mu Eghard neřekl. Nejspíš to není předem určeno. Ne, nesmí si dělat zbytečné naděje. Vždyť ještě ani není jisté, že někdo přijede. Co když jeho otec odmítne přijmout biskupovo rozhodnutí? To by nemohlo nikoho překvapit. Ale zase by nebylo dobré mít s biskupem spor. Baturich, zdá se, není tak zlý, možná by se dokonce mohl u císaře přimluvit... I tak je ale nepravděpodobné, že by se hrdý kníže Moravanů trmácel do Řezna kvůli nespravedlivé pokutě za obyčejnou rvačku. Pokud na celou hru vůbec přistoupí, nejspíš pošle někoho z příbuzenstva. Možná strýce Heinricha, ten je ostatně sám Bavor a dobře zná zdejší poměry. Nebo možná pošle ji...

Ano, nesmlouvavým pohybem ruky ji vyzve, ať vystoupí ze stínu a přichystá se na cestu. A tak se Mojmírovy myšlenky konečně stočily k ní. Teď už ji viděl zřetelně před sebou, její drobnou postavu s hlavou, která byla o něco větší, než by měla být – snad taková nebyla vždycky, možná ji takovou udělalo až to, co bez ustání jako by stékalo po její tváři a neúměrně ji protahovalo, činíc z ní znamení ublíženosti a výčitek. Pamatoval si ji především jako postavu, kterou je třeba poslat pryč. Do kouta. Do stínu. Zaplašit ji jako mūru, aby na něj nepřenesla svoje chmury. Aby jej nezbavila mužné radosti z vlastní síly... A přesto to byl on sám, kdo ji dnes bez váhání, bez rozmyslu – kde jsi byl, můj rozume? – ano, bez rozmyslu přivolal z přítmí: „Moje matka ze starého rodu...“ – „Nějaká coura nakukala tvému otci, že je princezna.“ – „Ta slova o mé matce vezmeš zpátky!“ – „Nazvat

ctnostnou ženu, matku, courou – jaká ohavnost!“ – „Ta slova o mé matce vezmeš zpátky!“ – „Kdo může vinit syna, že bránil důstojnost ženy, z jejíhož lůna přišel na svět?!“ – „Ta slova o mé matce vezmeš zpátky!“

Znovu a znovu si promítal Pabova slova, svoje slova, Eghardova slova, aby znovu a znovu zkoumal pocity, které při nich zažíval. Kalily mu štěstí z vítězství nad Pabem. Čím víc nad tím přemýšlel, tím víc se mu dokonce zdálo, že to není on, ale právě Pabo, kdo z celé rozmišky vyšel vítězně, protože udělal z Mojmirá to, čím by do té chvíle nikdy být nechtěl – ochránce jména své bavorské matky. Odkud se v něm vzal hněv a touha po odplatě, když ji Pabo urazil? Copak ji sám moravský kníže, Mojmirův mocný otec, neurážel podobně? A copak ji neurážel po právu? Copak jí náleželo něco jiného než být zahrnuta do kouta a tam mlčet – a přestat synovi „motat hlavu“ svými kázáními o falešném bohu, který se nechal zradit, zajmout a přibít na kříž? Nemá snad být z Mojmirá mocný muž? Nemá snad lovit, bít se a hodovat? Jak by z něj mohl být velký kníže – mocnější než jeho otec, méně chtít nesmí! –, kdyby místo se svými budoucími spolustolovníky a válečníky trávil večery v osamění, na kolenou ve studeném kostele, kde by slyšel jen kručení vlastního břicha mučeného pústem? Ne, to se nestane! Ustup, ženo, sedni si do kouta, mlč a jen se dívej, jak roste muž a vládce!

O tom všem Mojmir nepochyboval. Nebo přece? Čím přesně jej Pabo tak rozčílil? Proč by mu mělo tolik záležet na tom, že v jeho žilách koluje krev ženy ze vznešeného bavorského rodu? Aby jim ukázal, že je také jedním z nich? Ale on přece není a nechce být! Co

by se od nich mohl naučit? Vytáhnout dýku na bezbranného a pak se jím nechat obrátit a poslat k zemi? Všichni to viděli, všichni viděli, jak se s ním vypořádal! A naučila ho snad něco z toho matka? Tak proč ta hrdost, že právě ona je jeho matkou? A že to byla hrdost věru mocná, to cítil Mojmir jasně – Pabova slova se o tu hrdost otřela jen lehce, a přesto vzbudila bouři.

Co teď? Co když mojmirovské stříbro přiveze právě ona? Dávalo by smysl, kdyby otec poslal právě ji. Možná by se u biskupa mohla přimluvit. Přimluvit se, aby se on zase přimluvil... Prosebníci! Padnout na kolena – to má být cesta ke svobodě? Padnout na kolena – to má být cesta ke knížectví? Padnout na kolena nebo dokonce... Ano, i to by se mohlo stát. Přijede-li ona, co když přikáže – daleko od pohanského knížete a jeho spravedlivého hněvu –, co když přikáže, aby jejího syna pokřtili? Aby se událo to, co se nepodařilo kdysi na Moravě, když jej – byla to jedna z vůbec nejstarších Mojmirových vzpomínek – vložili do ledové vody; když jeho křik narážel do kamenných zdí kostela a odražený a znásobený se mstivě vrhal na svého bezbranného původce jako hejno sršňů; když se dveře kostela rozrazily dřív, než matčin zpovědník Jan stihl odříkat svá zaklínadla, a dovnitř vtrhl kníže, kterému dal kdosi vědět, co se chystá. Ještě po letech cítil otcovu horkou náruč a viděl k zemi sraženou matku, kterou otec chvatně překračuje, aby odnesl svého syna pryč, do bezpečí... Ale co nyní? Jak by to dopadlo tady, kde není stopy po otcově náruči?

* * * * *

Nebyla to matka, kdo nakonec přivezl stříbro trestu a usmíření. Byl to strýc Heinrich, matčin bratr. Mezi knížecími družiníky působil vždycky trochu nepatřičně; byl spíše drobné postavy, světlých vlasů a jemných rysů, kterým přepečlivě pěstěný plnovous nemohl dodat vzezření obávaného bojovníka, jimiž se Mojmírův otec jinak obklopoval. Přesto Heinrich u svého knížete požíval nebývalé úcty a mimořádné důvěry, a to nejen proto, že na rozdíl od své sestry se dobře naučil slovansky. Kníže, sám poněkud prchlivý, si cenil jeho klidnou rozvahu, výstižný postřeh a přesný úsudek. Svým na první pohled poddajným přístupem dokázal Heinrich přesvědčit knížete Moravanů o svém názoru spolehlivěji než ti, kdo urputně naléhali. Obdobné důvěře se pak Heinrich těšil u knížecího syna a svého synovce, který na něm oceňoval shovívavost vůči nejružnějším lidským nedostatkům, těm chlapeckým zejména.

Když proběhlo krátké symbolické usmíření, které mělo jednou provždy smazat nepřátelství mezi Mojmírem a Pabem a jejich rody, dovolil biskup Mojmírovi na zbytek dne opustit klášter a vydat se se strýcem na krátkou projížďku po okolí. Poprvé po dlouhých měsících v sedle! Jak snadné by bylo pobídnout koně a vyrazit podél Dunaje. Je to jen pár dnů jízdy. Jak snadné, a přece nemožné...

Zpočátku nemluvili, jen si občas vyměnili pohledy. Heinrich měl na tváři svůj laskavý a povzbudivý úsměv, který se však Mojmírovi tentokrát zdál poněkud nucený.

„Vypadáš dobře, synovče,“ řekl Heinrich po dlouhé chvíli. „Zdá se, že jsi tu spokojený. Jsem rád.“

Proč to říká? Ví přece, že tady Mojmir nemůže být spokojený! Nikdy! Chlapec musel potlačit mírný nával hněvu, než odvětil co možná klidným tónem: „Raději bych byl doma, strýčku. Nejsem přece žádný mnich. Proč právě klášter?“

„Málem bych zapomněl – tvůj otec tě srdečně zdraví. A tvá matka též, samozřejmě.“

Chvilí panovalo ticho, rušené jen dusotem kopyt.

„Proč právě klášter, strýčku Heinrichu? Otec ze mě přece nechce mít mnicha!“ zopakoval pak Mojmir otázku.

Heinrich si povzdechl. „Nebylo to v naší vůli. Císař myslel, že to tak bude nejlepší. Chtěl, abys poznal... učení... pravdu. Císař je ochráncem pravdy. Chce, abys viděl, co je účelem jeho vlády.“

Než položil další otázku, Mojmir zaváhal. Má se zeptat takto přímo? Chce to vůbec vědět? Nechce. Ale musí. Musí vědět, na co všechno má být připraven během té kdovíjak dlouhé doby, kterou ještě u Svatého Jimrama stráví.

„Chce císař, abych se stal křesťanem? Musel mu to otec slíbit?“

„Ne, to ne, žádný slib nebyl!“ ujišťoval ho překotně Heinrich. „Totiž, abys mi správně rozuměl, císař si jistě přeje, aby ses stal křesťanem. Ostatně, tvoje matka si to přála vždy a já... Nu, jsem také křesťan a vidíš snad, že nejsem žádná lítá saň... Mimochodem, jsme na tebe hrdí! Ba dokonce, smím-li mluvit za sebe, jsem ti opravdu vděčný za to, jak ses zastal mojí sestry. Nebojácně. Můj rod... No řekněme to tak, že si urážek a různých ústrků zažil víc než dost. Děkuji ti, synovče!“

„Rád jsem dal Pabovi za vyučenou, strýčku. Je to hňup.“

„Jistě,“ usmál se Heinrich. „Bůh mi odpusť, víš, že se snažím být na každého laskavý, ale ano, přesně tak na mě hned na první pohled působil – že je to hňup.“

Společně se zasmáli a jako by to mezi nimi setřásl poslední zbytky napětí.

„Budu k tobě upřímný,“ pokračoval pak Heinrich. „Jsem tu dnes trochu jako samozvaný vyslanec tvého otce. Tedy, abys mi rozuměl – pokud jde o tu záležitost tam před biskupem, tím mne tvůj otec samozřejmě pověřil výslovně. Ale myslím, že bych ti měl – snad mi Pán odpusí, jsem-li příliš troufalý, ale dělám to z lásky – myslím, že bych ti měl od otce ještě něco vzkázat. No vzkázat... On sám výslovně nic nevzkázal, ale já dobře vím, že se trápí a že se nemůže přenést přes to, jak jsme tě tu nechali. Nechci, aby sis myslel, že jsme to tak chtěli. Radil jsem tvému otci, ať s tebou vše probere a vysvětlí, nabídl jsem mu v tom i pomoc – jsi ještě mladík, ale rozumíš už světu dost na to, abys pochopil... A myslím, že se k tomu tvůj otec několikrát chystal, ale nikdy to nedokázal. Nedokázal o tom mluvit ani s námi, natož s tebou...“

„Styděl se.“

„Ano, přesně to si myslím! Jak to víš?“

„Napadlo mi to...“

„Dokážeš se vcítit do jeho kůže. Nejsi nadarmo jeho syn! Je to přesně, jak říkáš. Styděl se do morku kostí, že on, velký kníže, musí vydat římskému císaři vlastního syna, svého dědice. Strašná potupa! Nedokázal ti to říct. Báł se, že by ztratil tvoji úctu. A můžeš si myslet,

že má dost těch, co se mu klaní, a že nepotřebuje úctu chlapce... Kdepak, potřebuje ji víc než co jiného!“

Heinrich se na chvíli odmlčel. Střídavě sledoval cestu a střídavě Mojžíra, jako by se ujišťoval, že mladík vnímá vše, co mu právě řekl, a jako by čekal, zda mu synovec něco odpoví. Jenže co by měl odpovídat? Jistěže má svého otce v úctě. Přišlo mu nepřípadné o tom vůbec mluvit – jako by už to, že o tom má Heinricha výslovně ujistit, vnášelo do té jistoty pochybnost.

„Rozumím, strýčku,“ řekl Mojžíra neurčitě.

„To jsem rád. Je ovšem třeba – a to je to, co jsem ti chtěl říct především: je třeba, aby to tvůj otec věděl. Víš, byl jsem s ním často, skoro pořád ty poslední měsíce, protože je mnoho vladařských věcí, o kterých je třeba mluvit... A mohu ti říct, že se trápí. Vidím to na něm. Znáám ho dlouho a poznám, když... Víím, že potřebuje jedno: abys mu odpustil.“

„Odpustil?!“

„Možná si myslíš, že není co odpouštět. Ale tvůj otec cítí vinu, vidím to na něm. Musí vědět, že mu odpouštíš.“

„Můj otec nepotřebuje nic takového! Přišlo by mu to směšné!“

„Ale ano, potřebuje. A musí to slyšet přímo od tebe.“

„Jak? Přijede si sem pro odpuštění, on, velký kníže?“

„To jistě ne,“ musel se i Heinrich zasmát té nepravděpodobné představě. „Ale ty, až se vrátíš – nepřestal jsi přece věřit, že se vrátíš, Mojžíre? Císař tě tu nehodlá držet věčně! Když uvidí, že Moravané zachovávají mír, vyhoví našim prosbám a nechá tě odejít.“

„Prosbám,“ ušklíbl se Mojžíra.

„Prosbám, podepřeným dary. Nedá se všeho docílit jen mečem, synovče. Aspoň ne proti silnějšímu.“

„Jak dlouho? Rok? Dva?“

„Možná. Budeme zachovávat mír a uvidíme.“

„Zachovávat mír. Co si císař představuje pod zachováním míru?“

„Zachování míru s Franky, co jiného?“

„Ale strýčku! Nikdy jsme neválčili s Franky, a přesto se tváří, jako kdyby...“

„Není to tak dávno, co naši jezdci kořistili v sídlech Avarů. Avari jsou nyní poslušnými poddanými císaře a jsou pod jeho ochranou. Císař nerad vidí rozmíšky na své hranici.“

„Za tu dobu, co jsem tady, strýčku, jsem se o Francích něco naučil. A řeknu ti, co chtějí. A ty to víš sám. Chtějí, aby se všechny národy klaněly jejich císaři a biskupům. To je to, co si představují pod mírem.“

„Biskupové slouží Kristu a to je i můj bůh, na to nezapomínej! A bůh tvé matky!“

„A jak se daří matce?“ překvapil Mojmír sám sebe. A trochu nejspíš i Heinricha, který se na chvíli zarazil a zamyslel, než odpověděl.

„Daří se jí dobře... Chci říct: daří se jí jako obvykle. Zimu opět strávila u svatých sester na Nonnbergu a i doma na Moravách tráví mnoho času s knížetem Áronem rozpravami o našem pánu Ježíši Kristu. Zkrátka nic nového. Je zdráva, tak jako všichni tvoji blízcí – chvalme Pána!“

„Řekni mi, strýčku. Jak to s ní bylo?“

„Jak bylo co?“ reagoval Heinrich nejistě a poněkud znepokojeně.

„Proč je pořád tak nešťastná? Je manželkou velkého knížete. Žije v paláci, i když ne takovém, jaké jsem viděl tady... Chce snad být jeptiškou? Proto jezdí do toho kláštera?“

Heinrich si povzdechl a opět se na chvíli zamyslel, než odpověděl: „Mám-li být upřímný, synovče – ano, myslím si, že by chtěla být jeptiškou, ale tvůj otec jí to nedovolí. Jsem rád, že jí aspoň nebrání, aby vždycky před prvními sněhy odjela a vrátila se zas na jaře. Vlastně jsem takhle radši, než kdyby odjela z Moravy nadobro. Může trávit svátky narození i zmrtvýchvstání našeho pána ve svatém místě, a přitom pořád zůstat moravskou kněžnou.“

„Kdyby tedy mohla, odešla by nadobro?“

„Víš, všechno to bylo jinak, než si představovala. Pro mne se Morava stala domovem, ale pro ni ne. Bohužel. Nemluví se mi o tom snadno, ale přesto jsem rád, že se na to vyptáváš. Je třeba, abys všechno věděl, a je asi nejlepší, abych ti to vyložil já... Pro Theklu to bylo nesmírně těžké, když se rozhodli provdat ji za tvého otce. Neber to zle, ale pro ni to byl prostě pohan. A ona byla vždy velmi zbožná. To jí předala naše matka, tvoje bába, kterou jsi ovšem nepoznal. To byla dobrodinice všech bavorských klášterů – i toho na Nonnbergu, mimochodem, proto tam tvoji matku vždy rádi vítají, darovali jsme tomu klášteru i jakousi půdu. To slovo znamená Hora jeptišek – to asi víš... Nejvíc ovšem naše máti obdivovala Theklu, která vedla klášter... kde to jen bylo? Kitzingen snad? Moje sestra se narodila krátce poté, co ta žena zemřela, a je pojmenována po ní. Snad ti to sama někdy zmiňovala. Ale abych neuhýbal. Pro moji sestru to bylo velmi těžké, když se měla provdat za pohana, a vlastně i náš otec dlouho váhal. Ale

tvůj otec o ten sňatek nesmírně stál a dodnes mu myslím záleží na tom, že je přes moji sestru spřízněn s bavorským rodem a že jeho syn je – když dovolíš – vlastně napůl Bavor.“ Heinrich úkosem zaznamenal Mojmirův popuzený výraz, ale rychle pokračoval: „Vždycky mě to překvapovalo, protože jinak nás nemá ve velké lásce, má nás všechny prostě za Franky. Ale to je vedlejší. Tvůj otec naléhal, nabízel bohaté dary, přislíbil, že se dá pokřtít – dnes by o tom už nechtěl mluvit, ale bez toho by vůbec nepřipadalo v úvahu, aby... A sestra se nakonec szila s tím, že půjde do té pohanské země vlastně jako apoštol. A zpočátku se zdálo, že všechno bude dobré. Postavil se kostel Panny Marie – skvostný svatostánek! Byli k němu povoláni bratři z Akvileje, kde byl Áron, Mnislavův syn v učení... Tvůj otec nedodržel slib, o misii ani Kristovo učení se nezajímal, ale byla naděje, že aspoň nebude bránit křtu svých dětí. Jenomže potom přišla válka císaře Karla s řeckým císařem o adriatské pobřeží. Neměli jsme s tou válkou nic společného, ale protože salzburský arcibiskup vedl v těch letech spor s aquilejským patriarchou, a protože na Moravě byla aquilejská misie a jakýsi aquilejský Řek, jenž byl z téhož kláštera jako Áron, intrikoval proti Karlovi... No zkrátka, naši nepřátelé v Bavorsku tohle všechno spletli dohromady a šli k císaři s vylhaným – a trvám na tom, že vylhaným! – obviněním proti našemu rodu. A krom toho ještě přišli s tím, že tvůj otec si vzal Theklu, aniž by se nechal pokřtít, a to že je v rozporu s křesťanským zákonem. A přičetli nám, že jsme to dovolili – prý podplaceni tvým otcem, ne pro šíření víry, ale jen pro to zlato... To všechno se proti nám obrátilo. Víš, byli jsme starý rod, ne snad přímo královský, ale blízký dvoru. Když kdysi staré

království padlo a Bavyry ovládli Frankové, přišlo mnoho nových lidí od Karlova dvora a ti se nedívali přátelsky na rody jako my. To byla příčina vši té zášti. No a po té válce s Řeky a po všech těch nařčeních jsme upadli v nemilost. A přišli jsme o statky. Frankové sebrali i to málo půdy, co dostala Thekla jako věno a co mělo pak jako dědictví připadnout tobě – ovšem ty jsi ještě nebyl na světě... Byl bys nejen moravským knížetem, ale i bavorským velmožem – jak by se ti to líbilo?“ přerušil Heinrich své vyprávění vynuceně žertovným smíchem.

„Není o co stát,“ odvětil Mojmír, ale v koutku duše pocítil osten křivdy a závisti.

„Myslíš? Tvůj otec o to stál. Velmi ho to celé rozhněvalo. Posílal posly, otce Jana nechal sepsat jakýsi stížný list... Nic nepomohlo. A od té doby se to všechno začalo kazit. Ještě jsme všichni prožili velké štěstí, když se konečně narodil syn – to jsi byl ty! Ale ani tato radost nezahnala otcovo zklamání. Myslím, že se začal na moji sestru dívat tak, jako by jej podvedli. Jako by v ní nedostal to, co si koupil – odpust', že to tak říkám! Ale ona to nejspíš cítí podobně. Pokřtěných přibývalo pomalu, skoro žádní. A o tvém křtu nechtěl otec ani slyšet. U tvé sestry nakonec svolil, ale u tebe, budoucího knížete – za žádnou cenu! Theklu to ranilo. Udělala pak ten pošetilý pokus... Myslím tvůj křest, nevím, jestli máš vzpomínky z těch let...“

„Mám.“

„Tvůj otec pak nějakou dobu běsnil. Dal vyhnat Jana, který jako jediný z aquilejských ještě zůstal – když nepočítám Árona, který je ovšem rozený Moravan. Jan za nic nemohl a řekl bych, že tvůj otec

to věděl, ale chtěl potrestat hlavně tvoji matku, která měla Jana ve velké oblibě. Cítila se pak opuštěná. A proto nejspíš začala jezdit zimovat na Nonnberg... Nu, není život jenom veselý. Ze všeho jsem nakonec nejlíp vyšel já, protože poté, co jsme upadli v nemilost a zachránil jsem alespoň holý život, rozhodl jsem se nadobro zůstat na Moravě – a jsem za to dneska vděčný! Ostatně, chtěl jsem ti něco dát, Mojmíre. Počkej!“

Heinrich zastavil koně a zašmátral v koženém váčku u opasku. Vzápětí svíral cosi v dlani a zblízka si to prohlížel. „Víš, synovče, rád vzpomínám na to, jak se stavěl ten kostel. Jak do zdí, mezi ty tvrdé a hrubé moravské kameny, vkládali staré římské cihly. Říkám si často: jsem jako taková cihla. Proto mám taky tolik rád ty svoje Avary – víš, Tugaie a jeho muže v mé družině. Oni jsou taky takoví. Takové cihly ze starých zdí, rozbitých válkami a špatným počasím. A muži jako ty, můj milý synovče – sice jsi ještě chlapec, ale jednou... Muži jako ty musí z těch starých cihel postavit zase něco pevného. Nějaké nové království... Na, vem si ji.“

Heinrich k němu natáhl ruku. Byl v ní kus cihly. Mojmír, poněkud zklamán, si jej váhavě vzal. Neviděl na něm nic zvláštního.

„Já vím, takových bys našel, kdybys chtěl...“ připustil Heinrich. „Ale tahle je z Moravy! Je stejně dobrá jako ostatní – lehká a přitom pevná – prostě pravá římská cihla! Ale není z žádné země, kde nyní vládnou Frankové. Je z tvého knížectví. Přemýšlej o tom, zatímco pojedeme zpátky. Brzo se bude stmívat, musíme se vrátit.“

Druhý den ráno Heinrich odjel. Mojmírovi kladl při rychlém loučení na srdce, aby neztrácel naději v brzký návrat domů, Mojmír

však věděl, že to říká spíš proto, aby ho uchlácholil, než proto, že by tomu sám pevně věřil. A další dny, týdny a měsíce daly jeho pochybnostem za pravdu. Strávil v klášteře už druhou zimu. Na jaře mu dorazila zpráva, že pro jeho matku to byla zima poslední – cestou domů z Hory jeptišek ji ve svatohypolitském klášteře nedaleko Tullnu zastihla smrt. Nemohl se přimět, aby nad ní truchlil. Ne že by k ní choval nenávisť. Při představě její smrti však měl pocit, že se prostě jenom o něco víc ponořila do stínu. Že to bylo postupné a plynulé jako stmívání po západu slunce. Slunce zapadne, ale jeho světlo ještě nějakou dobu zůstává. Stejně to bylo s ní. Zapadla za obzor, dávno z ní zbyla jen tlumená zář, která pomalu vyhasínala. Těžko říct, kdy tu ještě byla a kdy už byla pryč – jako by se odcházení nebo spíš vytrácení stalo samotnou její podstatou. Možná kdesi v koutku duše pocítil lítost, že všechno nebylo jinak. Ale lítost není pro muže! Ne pro muže, který má vládnout. Stalo se to, protože to nešlo jinak. Dost už o tom!

Další zprávy z domova nepřicházely. A Mojmír je přestal očekávat. Vlastně byl rád, že nepřicházejí. Co když přijde další podobná zpráva jako ta o matce, ale tentokrát to bude někdo jiný? Otec byl přece starší než matka a vedl daleko nebezpečnější život. Snad ten mír, který chce po Moravanech císař, bude alespoň znamenat méně nebezpečí pro Mojmírovy blízké.

Protože nebylo nic jiného, k čemu by se upnul, učil se. Učil se věci, o kterých byl často přesvědčen, že mu jako budoucímu knížeti nejsou nijak užitečné, míval však alespoň tichou, tajnou radost z toho, že porozuměl něčemu, co mu dříve unikalo, nebo si zapamatoval to,

co dříve neudržel v hlavě ani do konce věty. Když se to mohou naučit oni, on může také. Není o nic horší, o nic hloupější, naopak: dokáže se učit vše, co mu předloží, aniž by se sám měnil a stával se tím, co z něj chtějí mít oni. Alespoň neměl ten pocit, že by jim ve svém nitru jakkoliv ustupoval. Byl Mojmir, syn Mojmirův, budoucí kníže Slovanů.

Eghard, s kterým jej postupně začalo pojít podivné, zdrženlivé přátelství, jej jednoho dne požádal, aby mu vyprávěl o Moravanech a jejich zemi. Svěřil se Mojmirovi, že má v úmyslu napsat velkou kroniku o národech dobytých císařem Karlem a jeho syny, a ačkoliv Mojmirovi se zpočátku přičila představa, že franský mnich bude pro příští pokolení psát o Moravanech jako o součásti karlovské říše, nakonec svolil. Zlákala jej možnost vylíčit Eghardovi velikost svého lidu, jeho knížat a bohatýrů. Po několik večerů si pak vše připravoval, nahlas si opakoval, co mu doma vyprávěli o počátcích Moravanů a mojmirovského rodu a pečlivě hledal germánská slova, jimiž by přeložil ta slovanská. Jednoho večera se dokonce přistihl, jak v duchu stojí před třídou svých spolužáků a hrdě jim přednáší o zrodu moravského knížectví. A oni uznale poslouchají a občas vyjadřují údiv nebo dokonce nadšení. Vypráví jim nejprve o vládě starých knížat, jejichž rody kdysi vzešly ze synů velkého Samovíta, ale od té doby upadly do avarského poddanství. O tom, jak museli Slované vždy před prvními sněhy přijít na Děvín nad ústím Moravy do Dunaje a tam se poklonit avarskému tudunovi, sedícímu na Samovítově starobylém bělostném stolci, aby před posvátnou mocí trůnu byly rozsouzeny jejich spory a potvrzeny jejich dohody. A kdo se více

klaněl tudunovi a přinesl více darů, ten měl tudunovu přízeň. A tak se k darům přidávaly dary a Slované neměli nic a Avaři mnoho.

Potom konečně může začít Mojmir vyprávět o svém dědovi. Vojnomír nebyl kníže ze starého rodu, byl jen jedním z velitelů knížete Mnislava, jehož sídlo leželo nejbliž k avarskému území a který se s Avary tolik přátelil, až se mnozí ptali, není-li jedním z nich. Když Vojnomír viděl, jak jsou Avaři ověšeni zlatem, zatímco Slované strádají, nahněval se a řekl, že si vezme zpátky, o co jeho lid přišel. Nehleděl na vůli knížete, vzal muže, kteří jej uznávali jako udatného válečníka, vyrazil do krajin Avarů a tam si bral, co se mu zlíbilo. A brzy se přidali další muži, svobodní bojovníci i někteří družiníci Mnislava a dalších knížat. A brzy bylo všude známo, že Vojnomír je velkým vojevůdcem – Obrobijec mu říkali.

A Mojmir vypráví, jak se avarský tudun rozhněval a vyslal svého zástupce ke knížeti Mnislavovi a ten dal zavolat Vojnomíra, aby jej vydal nepřátelům. Vojnomír přišel hrdě k Mnislavovi, ničeho neskrýváje. Přišel s vozem plným kořisti z nájezdů a promluvil k Mnislavovým mužům: „Na čí straně jsou bohové? Pohleďte, kolik bohatství dopřáli mně a mým bojovníkům!“ Všichni znali jeho udatnost a mnozí s ním jezdívali bok po boku. Získal je na svou stranu a s jejich pomocí vyhnal tudunova vyslance i knížete Mnislava a jeho rodinu. „Co jste to učinili, Avaři přitáhnou s velkým vojskem!“ strachovali se mnozí. Ale Vojnomír věděl, co je třeba udělat. Vzal své věrné a svolal všechny svobodné muže, kteří už měli dost příkoří, a počkal na avarské vojsko u brodu přes Dyji, nedaleko jejího soutoku s Moravou. Pobili je, když chtěli překročit řeku, jen kníže Mnislav

s nemnoha muži vyvázl. A vojsko pak provolalo Vojnomíra knížetem ochráncem Moravanů, protože zbavil lid avarského područí.

Ale ještě nebyl konec útlaku. Avari bránili kupcům, aby k Moravanům vozili sůl. A Moravané se svářili a nedovedli žít v míru. Všude zavládla msta. Byl svolán velký sněm a dlouho se rokovalo a kdosi řekl: Chybí nám svatá síla Samovítova stolce! Před ním vždy utichly naše spory a z jeho moci nám vládl mír! Vyšleme poselstvo k tudunovi, předejme mu dary a prosme ho, ať rozsoudí naše pře. Vojnomír se vysmál té pošetilosti: Půjdemě a sami si vezmeme Samovítův stolec! Bohové pochválí naši udatnost a Děvín bude náš! Znovu se rokovalo, ale marně, a tak bylo třeba rozhodnout věštbou. Provedli obřad po dávném způsobu, kdy kuň-věštec překračuje kopí položená na zemi. Překročí-li je, věštba je příznivá. Stoupne-li na jedno z nich, je to zlé znamení. A právě to se stalo! Věštba je nepříznivá, nemůžeme táhnout do boje! Ale Vojnomír nevěřil Ratimírovi, který vedl věšebného koně, a ukázal k obloze. Tam uviděli sokola, jak letí na stranu slunce, k sídlům Avarů. Toto je pravá vůle bohů, ne vůle roztřeseného starce!

A znovu vzešel veliký svár, ale Vojnomír už mávl rukou nad hašteřením a vzal své věrné a mnoho dalších a vytáhl k Děvínu. „Jdeš proti vůli bohů, zahyneš a na nás přivoláš neštěstí!“ varovali jej. Ale on nic nedbal a vedl vojsko k Děvínu. A když dobýval avarské ležení a jeho muži zakolísali, sám se vrhl přes hrazení a nepřítel jej zle poranil. Moravané, povzbuzeni příkladem velitele, prolomili obranu a bitva byla vyhrána. Děvín padl do rukou Slovanů! A s ním také kníže Mnislav, který se mezitím stal křesťanem – ale poznali ho a zajali.

Přivedli ho před Vojnomíra, který byl blízko smrti. Mnislav jej prosil o milost pro sebe a svou rodinu, ale Vojnomír mu řekl: „nepřísluší mi rozhodnout o tvém osudu, toto je den mé smrti. Můj syn je nyní tvým pánem, před ním poklekni a jeho pros o milost.“ A brzy poté udatný Vojnomír Obrobijec skonal a byl pohřben na Děvíně, jak si přál, aby mohl být jeho duch věčně na stráži při bráně Moravanů.

A tak se knížetem Moravanů stal Vojnomírův syn téhož jména. Mnislavovi a jeho rodu daroval život. Potom nechal snést Samovítův stolec a naložit jej na velký vor. A ten táhli avarští zajatci, Mnislav v jejich čele, k sídlům Moravanů. Tam stará knížata vyčkávala Vojnomírova návratu a chystala mu příkoří, neboť se bála, že nyní bude mnohem větší než oni. Ale Vojnomír, syn Vojnomírův, věděl, co je třeba. Vyslal do všech stran své muže, aby hlásali, že bohové dopřáli Moravanům největší vítězství a že se blíží Samovítův stolec a s ním nový kníže. A sám šel na ten vor a usedl na trůn a nechal se táhnout poraženými nepřáteli. Když stará knížata viděla, jak slavně je Vojnomír vítán a jaké za ním stojí zástupy, upustila od zlých úmyslů a poklonila se mu. Jen kníže Lomuzanů se odmítl podřídit a odjel na svůj hrad při hranicích severního hvozdu. Vojnomír za ním vyslal své nejobávanější a nejvěrnější bojovníky a ti jedné noci vnikli do jeho sídla a zabili vzpurného knížete i všechny jeho družiníky, pokud se nevzdali nebo neutekli, a všechno vyplenili. Když to viděl kníže Dyjanů, který dosud vyčkával na starobylých valech Znojemu, vyslal raději k Vojnomírovi posla a i on slíbil věrnost. A pak byl svolán velký sněm na posvátnou horu v samém středu moravské země a na tom

sněmu byl přede vším lidem vybrán a vyhlášen kníže všech Moravanů. A nově se nazval Mojmiřem, neboť jeho byla vláda nad celou zemí.

A jeho stejnojmenný syn toto všechno a mnoho dalšího vyprávěl v řezenském klášteře léta páně osmistéhočtyřiadvacátého mnichu Eghardovi. K Mojmiřově zklamání se nezdálo, že by ta historie udělala na Egharda zvláštní dojem. Více ho zaujala jen zmínka o křtu knížete Mnislava a jeho rodiny. Kdo je pokřtil a odkud byl? zajímalo mnicha. Na to mu však moravský kněžic neuměl odpovědět. Copak zrovna tohle bylo na celém vyprávění to nejdůležitější?

„Je ještě naživu? Ten pokřtěný kníže.“

„On vlastně není kníže. Ztratil svou vládu. Můj děd ho porazil a vyhnal.“

„Ale je naživu?“

„Zemřel, ještě když jsem byl malý, nepamatuju si ho. Ale jeho syn Áron je nyní knězem mé matky.“

„Áron říkáš? Jak příznačné jméno!“

„Ještě když byl jeho otec u Avarů, nechal ho poslat do Aquileje do kláštera, tam se učil. Potom se tamodtud vrátil ještě s jinými mnichy, kteří sloužili při kostele mé matky. Ale ti už jsou pryč, zůstal jen Áron.“

„Pozoruhodné! Slovan, Avar, pohan, křesťan, kněz – a všechno jeden muž! V jakých podivných časech to žijeme!“

„Hm.“

„A tento Áron je tedy knězem tvé matky.“

„Ano. Totiž byl, dokud žila...“

„Jistě. Budu se modlit za duši tvé matky, příteli. Škoda jen, že ty se za ni modlit nemůžeš...“

„Vím, jak se modlit!“

Eghard se shovívavě usmál. „Znáš slova, jistě. Ale jejich význam je ti skrytý.“

„Ale není. Vím moc dobře, co ta slova znamenají.“

„Nebudeme o tom vést spor, příteli. Bylo by to zbytečné.“

„Mohu se modlit. Jenom nechci!“

„To je velmi jednoduše, ale pravdivě řečeno. Právě proto, že nechceš, tak se za svoji matku modlit nemůžeš, i když znáš příslušná slova. Zato kdybys chtěl, mohl by ses modlit, aniž bys znal předepsaná slova. Jaké tajemství!“

Z Eghardova úsměvu bylo znát vědomí převahy. Mojmír mu ho ponechal a zatvářil se pohrdavě – nestál přece o vítězství v podobných rozpravách. Ani sám nevěděl, proč vlastně trval na tom, že se za matku modlit může, když o nic takového ani na okamžik nestál. Ale především: co bylo Eghardovi do jeho matky? Kdo z mnichů řezenského kláštera mohl rozumět tomu, co se stalo na vzdálené Moravě? Vždyť tomu zcela nerozumí ani on sám.

Brzy poté Eghard odjel na jednu ze svých cest a svět kolem Mojmíra jako by postupně znehybněl. Všechno se neustále opakovalo; vídal a slýchal už jen to, co vídal a slýchal předtím. I Pabovy pomstychtivé pohledy a výsměšné poznámky byly dávno prosty překvapení, a tak ani ony už si neřádaly zůstat ve střehu. Ostatně, Pabo přestal navštěvovat zdejší školu a na biskupském dvoře se objevil jen zřídka. Ačkoliv dny se Mojmírovi nemilosrdně vlekly, měsíce při